

Yayın Sahibi / Owner

Seçkin Yayıncılık A.Ş. Adına
Koray SEÇKİN

Yayıncısı / Publisher

Seçkin Yayıncılık A.Ş.
Mustafa Kemal Mah.
2158. Sk. No: 13
Çankaya/ANKARA
Tel: (0 312) 435 30 30 (Pbx),
Faks: (0 312) 435 24 72
E-posta: terazi@seckin.com.tr
Web Adresi: www.terazi.com.tr

Editör / Editor

Av. Mutlu DİNÇ
mdinc@seckin.com.tr

Editör Yardımcısı / Assistant Editor

Av. Çilem BAHADIR
cbahadir@seckin.com.tr

Av. Ezel ÜNER

euner@seckin.com.tr

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Managing Editor
Remzi ÖZMEN
rozmen@seckin.com.tr

Abone Sorumlusu / Subscription

Meral HATIRLI
abone@seckin.com.tr

Kapak ve Sayfa Tasarımı

Cover and Layout Design
Emre KIZMAZ
ekizmaz@seckin.com.tr

Matbaa / Printing House

Sözkesen Matbaacılık
Basın Yayın Ltd. Şti.
İvedik Organize Sanayi Bölgesi,
1518 Sk. Mat-Sit İş Merkezi No: 2/40
Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0 312) 395 21 10

ISSN: 1306-9802

Basım Tarihi, Yeri

Publication Date, Location
1 Şubat 2017/ANKARA

Yayın Türü / Publication Type

Yaygın Süreli, Aylık

Seçkin Yayıncılık | Terazi Hukuk Dergisi

THD hakemli bir dergidir. / THD is a peer-reviewed journal.

- Dergide hakem denetiminden geçmiş makaleler "Hakemli Makaleler" bölümünde yayınlanmaktadır, makalelerin dipnotunda hakem denetiminden geçmiş olduğu belirtilmektedir.
- Dergide yayınlanan makalelerden dipnotta kaynak gösterilmek kaydıyla toplanda bir sayfayı geçmeyecek oranda alıntı yapılması serbesttir.
- Makalelerde yer alan fikirler yazarlarına aittir, THD'nin görüşü olarak değerlendirilemez.
- THD'de yer alan makaleler, makale yazarlarının soyadlarına göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

Yayın Kurulu / Editorial Board

- Prof. Dr. Sabih ARKAN
- Prof. Dr. Ramazan ÇAĞLAYAN
- Danıştay Daire Başkanı Nevzat ÖZGÜR
- Hâkim Mehmet Akif TUTUMLU

- Av. Galip DOĞAN
- Av. Mutlu DİNÇ
- Av. Çilem BAHADIR
- Remzi ÖZMEN

Danışma Kurulu / Advisory Board

- Prof. Dr. Ahmet KILIÇOĞLU
- Prof. Dr. Ali Dursun ULUSOY
- Prof. Dr. Ali Naim İNAN
- Prof. Dr. Ali Rıza ÇINAR
- Prof. Dr. Ayşe HAVUTCU
- Prof. Dr. Bahri ÖZTÜRK
- Prof. Dr. Cemil KAYA
- Prof. Dr. Cumhuriyet ŞAHİN
- Prof. Dr. Çetin ARSLAN
- Prof. Dr. Doğan SOYASLAN
- Prof. Dr. Durmuş TEZCAN
- Prof. Dr. Ender Ethem ATAY
- Prof. Dr. Ercan AKYİĞİT
- Prof. Dr. Faruk ACAR
- Prof. Dr. Fatih Selami MAHMUTOĞLU
- Prof. Dr. Dr. h. c. Hakan HAKERİ
- Prof. Dr. Halil KALABALIK
- Prof. Dr. Hasan İŞGÜZAR
- Prof. Dr. H. Tamer İNAL
- Prof. Dr. İ. Hamit HANCI
- Prof. Dr. İzzet ÖZGENÇ
- Prof. Dr. M. Emin ARTUK
- Prof. Dr. M. Fatih UŞAN
- Prof. Dr. Meltem DİKMEN CANIKLIOĞLU
- Prof. Dr. Muharrem ÖZEN
- Prof. Dr. Mustafa Ruhan ERDEM
- Prof. Dr. Mustafa TOPALOĞLU
- Prof. Dr. Nurettin BİLİCİ
- Prof. Dr. Ömer ANAYURT
- Prof. Dr. Ramazan ARSLAN
- Prof. Dr. Sururi AKTAŞ
- Prof. Dr. Şaban KAYIHAN
- Prof. Dr. Şeref ERTAŞ
- Prof. Dr. Tekin MEMİŞ
- Prof. Dr. Timur DEMİRBAŞ
- Prof. Dr. Vahit DOĞAN
- Prof. Dr. Vedat BUZ
- Prof. Dr. Veli Özer ÖZBEK
- Prof. Dr. Yücel OĞURLU
- Prof. Dr. Zühtü ARSLAN

- Doç. Dr. Halide Gökçe TÜRKÖĞLU ÖZDEMİR
- Doç. Dr. Hayrunnisa ÖZDEMİR
- Doç. Dr. Nuri ERİŞGİN
- Doç. Dr. Sabahattin YÜREKLİ
- Doç. Dr. Şafak NARBAZ
- Doç. Dr. Şeref İBA
- Doç. Dr. Türkan YALÇIN SANCAR
- Yrd. Doç. Dr. Hülya ÇOŞTAN
- Yrd. Doç. Dr. Oğuz ÇANER
- Yrd. Doç. Dr. Taylan Özgür KIRAZ
- Anayasa Mah. Onursal Başkanı
Yekta Güngör ÖZDEN
- Emekli Yargıtay Cumhuriyet Savcısı
Muzaffer HATİPOĞLU
- Yargıtay Onursal Daire Başkanı
Gönen ERİŞ
- Yargıtay Onursal Daire Başkanı
Nihat YAVUZ
- Yargıtay HGK Onursal Başkanı
Mehmet Handan SURLU
- E. Yargıtay Cumhuriyet Savcısı
Yrd. Doç. Dr. Haluk ÇOLAK
- Ankara BAM 1. Ceza Dairesi Başkanı
Dr. Seydi KAYMAZ
- Yargıtay Üyesi
Hasan Tahsin GÖKCAN
- Cumhuriyet Savcısı
Ali PARLAR
- Cumhuriyet Savcısı
Cengiz APAYDIN
- Sayıştay Başkan Yardımcısı
Sadettin DOĞANYİĞİT
- Av. Ahmet Cemal RUHİ
- Av. Erhan GÜNAY
- Noter Serhat YENER
- Av. İbrahim PINAR
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Müfettişi
Özgür SEMİZ

Terazi Hukuk Dergisi TUBİTAK-ULAKBİM Türk Hukuk Dizininde
Yer almaktadır.

İçindekiler / Table of Contents

Editörden <i>Editorial</i>	1	Hasan Said ŞAZ Kat Mülkiyeti Kanununda Yönetim Meselesi ve Yöneticinin Husumet Ehliyeti <i>Administration Issues in Condominium Ownership and Manager's Capacity to Sue and to be Sued</i>	113
Hukuk Dünyasından Haberler <i>Legal News</i>	5	Ali Kemal TERZİ Ücretin Düşük Gösterilmesinin İş Akdine Etkisi <i>Effect of Low Salary Declaration on Employment Contract</i>	122
Hukuk Ajandası <i>Legal Events</i>	9	Talih UYAR 126 İhale Bedelini Yatırmayarak İhalenin Feshine Sebep Olan Önceki Alıcı, Yapılacak Tamamlayıcı İhaleye (İİK m.133), Teminat Yatırmadan (İİK m.124/III) Katılabilir mi? <i>Can the Previous Buyer, Who Caused Cancellation of Tender Without Depositing the Contract Price, Participate in Complementary Tender (Enforcement and Bankruptcy Code/İİK Art. 133) Without Making the Down Payment (İİK Art. 124/III)?</i>	126
Hakemli Makaleler <i>Refereed Articles</i>	13	Hukuk Uygulamaları <i>Law in Practice</i>	135
Yrd. Doç. Dr. Serhan DİNÇ 6102 Sayılı Kanun'un Şirketler Topluluğuna İlişkin Hükümleri ile Şirketler Topluluğunda Güvenden Doğan Sorumluluk (TTK m.209) Kavramının İncelenmesi <i>A Review of Trust Responsibility Under the Concept of Companies Community (TCC Art. 209) and Provisions About Companies Community in Turkish Commercial Code</i>	14	Mehmet Akif TUTUMLU <i>Medeni Usul Hukuku Uygulamaları</i> Görevsizlik ve Yetkisizlik Kararlarında İfade Biçimleri ve Vekâlet Ücretine Karar Verilmesi Sorunu	136
Doç. Dr. Şafak NARBAY Zehra GÜNEY 6728 Sayılı Kanun'un Çeke İlişkin Hükümlerinin "Çekte Şekil Şartları" Bakımından Değerlendirilmesi <i>An Assessment of the Provisions of the Law No. 6728 According to "Form Requirements in the Check"</i>	42	Akif YILDIRIM <i>Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Uygulamaları</i> Yürütmenin Durdurulması Kararları Bireysel Başvuruya Konu Olabilir mi?	141
Makaleler <i>Articles</i>	61	Rüknettin KUMKALE <i>Hukukçular İçin Muhasebe ve Vergi Uyuşmazlıkları</i> Dönemsellik Kavramı Nedir?	144
Kenan AKBULUT İdari Para Cezalarına İtirazlarda Görevli Yargı Yerinin Belirlenmesi <i>Determination of Place of Jurisdiction for the Objections Raised Against the Administrative Fines</i>	62	Remzi ÖZMEN <i>Terazinin Dengesi</i> "Çocukların Cinsel İstismarı" Suçunun Yasal Evrimi	146
Murat AYDIN 6763 Sayılı Kanun ile Getirilen Uzlaşma Kurumunun Uygulanması <i>Application of Arbitration Enacted With the Law No. 6763</i>	69	Yüksek Yargı Kararları <i>Supreme Court Decisions</i>	149
Doğan GEDİK İstinaf Yasa Yolunda Bir Bozma Sebebi Olarak Hükmün CMK 230. Madde Gereğince Gerekeçyi İçermemesi (CMK m.289/1-G) <i>Reversal on Intermediate Appeal for Lack of Reasoning in Judgment (Art. 289/1-G CCP by Reference of Art. 230 CCP)</i>	78	Mevzuat Dizini <i>Legislation Index</i>	203
Recep GÜNER İş Sağlığı ve Güvenliği Kurallarına Uymayan Çalışanın Haklı Nedenle İş Sözleşmesinin Fesih Edilmesi <i>Rightful Termination of an Employment Contract of an Employee Nonconforming the Occupational Health and Safety Rules</i>	92	Kavram ve İçtihat Dizini <i>Subject and Case Index</i>	207
Samet Can OLGAÇ Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmelerinde Ceza Koşulu <i>Penal Clause in the Construction Contracts in Return for Land Share</i>	96	Yayın İlkeleri <i>Submission Rules</i>	211

6728 Sayılı Kanun'un Çeke İlişkin Hükümlerinin “Çekte Şekil Şartları” Bakımından Değerlendirilmesi^(*)

An Assessment of the Provisions of the Law No. 6728 According to “Form Requirements in the Check”

Doç. Dr. Şafak NARBAY^(**)
Zehra GÜNEY^(***)

Öz:

09.08.2016 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren, 15.07.2016 tarihli ve 6728 sayılı “*Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (6728 sayılı Kanun)*” ile birçok kanunda yeni düzenlemeler ve değişiklikler öngörülmüştür. Bu Kanun ile özellikle çek hukuku bakımından 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun (TTK) çeke ilişkin hükümlerinde ve 5941 sayılı Çek Kanunu’nda (ÇekK) önemli yenilikler yapılmıştır. Bu makale çek hukuku bakımından yapılan değişiklikleri inceleyecektir. Öncelikle, 6728 sayılı Kanun ile TTK’nın 780’inci maddesinde sayılan çekin unsurlarına “*karekod*” ve “*banka seri numarası*” şeklinde iki yeni unsur eklenmiş ve ayrıca aynı Kanun’un 781’inci maddesinde birtakım düzenlemeler yapılmıştır. TTK m.780/4 hükmüne istinaden de, 31.12.2016 tarihli ve 29935 sayılı Resmi Gazete’de (3’üncü Mükerrer) “*Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğ*” yayınlanmıştır. Diğer taraftan 5941 sayılı ÇekK m.2 hükmünde de değişiklik yapılmış; çek defterinin her bir yaprağında yer alması gereken unsurlara, 6102 sayılı TTK m.780 ve 781’de yapılan düzenlemelere paralel bir şekilde yeni unsurlar eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler:

6728 sayılı Kanun, Türk Ticaret Kanunu m.780/m.781, Çek Kanunu m.2/7, Çek, Çekin Unsurları, Karekod, Banka Seri Numarası.

Abstract:

“*Law on the Amendment of Some Laws for the Improvement of the Investment Environment (Law No. 6728 and dated 15.07.2016)*” - which was published in the Official Gazette on 09.08.2016 - has brought significant changes to the previous regime. This Law has especially made changes in the provisions relating to check in the Turkish Commercial Code No. 6102 (TCC) and in the Check Act No. 5941 (CA). This article seeks to examine these changes brought to the provisions of check. Firstly, two new features are added to the elements of check listed in Article 780 of the TCC by the Law no. 6728: “*data matrix*” and “*bank serial number*”. Secondly, another change made with respect to the check can be seen in Article 781 of the TCC. The Official Gazette date 31.12.2016 and no. 29935 (3rd Repetition) contained the “*Communiqué on the Application of the Data Matrix in Checks*” concerning the Article 780/4 of the TCC. In addition, there are changes made in Article 2 of the CA; new features are added to the elements included in each leaf of the check book in parallel with the amendment made in Articles 780 and 781 of the TCC.

Keywords:

Act No: 6728, Turkish Commercial Code article 780/m, Check Act Article 2/7, Check, Elements of Check, 2-d Barcode, Bank Serial Number, Data Matrix.

^(*) Hakemli makale | Peer Reviewed Article

^(**) Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi | Ticaret Hukuku Anabilim Dalı | Öğretim Üyesi
narbays@yahoo.de

^(***) Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi | Ticaret Hukuku Anabilim Dalı | Araştırma Görevlisi
zehraguney21@gmail.com

Makalenin yayınevine geliş tarihi: 16.01.2017

Makalenin kabul tarihi: 18.01.2017

Giriş

Türk hukukunda çeke ilişkin düzenlemeler, 6102 sayılı TTK'nın kıymetli evraka ayrılan Üçüncü Kitabı'nın 780'inci ilâ 823'üncü maddelerinde, 5941 sayılı Çekk'da ve Çekk uyarınca çıkarılan tebliğlerde¹ yer almaktadır. Bundan başka 5411 sayılı Bankacılık Kanununun² 3'üncü, 4'üncü, 5'inci ve 55'inci maddelerinde, 2004 sayılı İcra İflâs Kanununun³ 167'nci vd. maddelerinde ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun⁴ 204'üncü ve 210'uncu maddelerinde de çeke ilişkin düzenlemeler mevcuttur. Ayrıca çekte de poliçede olduğu gibi temelde nitelikli bir havale ilişkisi bulunduğundan, TTK'nın çeke ilişkin 818'inci maddesinde poliçeye ilişkin bir takım hükümlere de atıf yapılarak, bunların da çekler hakkında uygulanması kabul edilmiştir. Çeklerin kullanımı ile ilgili olarak zamanla çeşitli sorunların ortaya çıkması ve bu sorunlara karşı Türk hukukuna özgü bir takım uygulamaların geliştirilmesi ve de özellikle karşılıksız çeklerin önlenmesine ilişkin olarak öngörülen yaptırımların yetersiz kalması gibi nedenlerle, çeke ilişkin yeni düzenlemeler yapılmasının yanı sıra mevcut düzenlemelerde de geçen süreç içerisinde birçok değişiklikler ve eklemeler yapılarak çek hukukuna ilişkin mevzuatımız bugünkü halini almıştır.

Beraberinde getirdiği sorunlarla birlikte güncelliğini korumaya devam eden çek, son olarak 09.08.2016 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren⁵, 15.07.2016 tarihli ve 6728 sayılı "Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"⁶la yapılan esaslı değişiklikler ve yeni düzenlemeler ile tekrar gündeme gelmiştir⁶. Çalışmamızın konusunu oluşturması sebebiyle, 5941 sayılı Çek Kanununun "Bankanın araştırma yükümlülüğü, çek hesapları ve çek defterleri" kenar başlıklı 2'nci maddesinde yenilikler getiren 6728 sayılı Kanun

nun 61'inci maddesi ile yine 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun "Unsurlar" kenar başlıklı 780'inci ve "Unsurların bulunmaması" kenar başlıklı 781'inci maddelerinde önemli değişiklikler öngören 70'inci ve 71'inci madde hükümleri ve ayrıca TTK m.780/4 hükmüne istinaden hazırlanarak, 31.12.2016 tarihli ve 29935 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Çeklerde Karekod Okutulmasına İlişkin Tebliğ" hükümleri ele alınacaktır⁷. Zira bu düzenlemelerin temel amacının, muhtemel sakıncalarının ve yararlarının ve de özellikle karşılıksız çeklerle mücadele noktasında ne derece etkin rol oynayacağıın ele alınması ve değerlendirilmesi gerekmektedir. 6728 sayılı Kanunla zorunlu hale getirilen karekod uygulaması, karşılıksız çeklerle mücadele noktasında önemli bir düzenleme olmakla birlikte, birçok soru işaretini de beraberinde getirmektedir.

Çalışmamız "giriş", "6728 sayılı Kanunun çeke ilişkin hükümlerinin 'çekte şekil şartları' bakımından incelenmesi" ve yapılan yeni düzenlemelere ilişkin "değerlendirmelerimiz" kısımları olmak üzere toplamda üç bölümden oluşmaktadır. İkinci bölümde, 6728 sayılı Kanunun çeke ilişkin hükümlerinin çekte şekil şartları bakımından değerlendirilmesi temelinde, 6728 sayılı Kanun değişikliğinden önceki durumu, 6728 sayılı Kanunun temel amacını ve 6728 sayılı Kanunun çekte şekil şartları bakımından getirdiği yenilikleri ele alacağız. Nihayet son bölümde, düzenlemeye ilişkin değerlendirmelerimize yer vereceğiz.

I. 6728 Sayılı Kanunun Çeke İlişkin Hükümlerinin "Çekte Şekil Şartları" Bakımından Değerlendirilmesi

A. 6728 Sayılı Kanun Değişikliğinden Önceki Durum

Bir kambiyo senedi olan çek, poliçede olduğu gibi temelinde üçlü bir ilişkiyi barındıran, yalnızca bir banka üzerine çekilebilen, özel şekil şartlarına tâbi tutulmuş yazılı ve mücerret bir havale ilişkisidir⁸.

¹ "Çek Defterlerinin Baskı Şekline, Bankaların Hamile Ödemekle Yükümlü Olduğu Miktar ile Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağı Kararlarının Bildirilmesine ve Duyurulmasına İlişkin 2010/2 sayılı Tebliğ (Sayı: 2010/2)" (bkz. RG: 20.01.2010 - 27468). Ayrıca "Çek Defterlerinin Baskı Şekline, Bankaların Hamile Ödemekle Yükümlü Olduğu Miktar ile Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağı Kararlarının Bildirilmesine ve Duyurulmasına İlişkin Tebliğ (Sayı: 2010/2)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Sayı: 2016/16)" (bkz. RG: 19.11.2016 - 29893); "Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğ (bkz. 31.12.2016 - 29935/3. mükerrer).

² RG: T. 01.11.2005 - 25983.

³ RG: 19.06.1931 - 2128.

⁴ RG: 12.10.2004 - 25611.

⁵ Farklı yürürlük tarihi öngörülen maddeler için bkz. 6728 sayılı Kanunun yürürlük maddesi olan 76'ncı madde.

⁶ Bkz. 09.08.2016 tarihli ve 29796 sayılı Resmî Gazete. Çalışmamızın başlangıcında önemle belirtmeliyiz ki, son zamanlarda çok sık başvurulan ve "torba kanun" veya "bazı kanunlarda değişiklik yapılması hakkında kanun" şeklinde adlandırılan, birbirinden farklı kanunlarda yapılan değişikliklerin tamamının yer aldığı bu şekilde kanun yapma tekniğini doğru bulmuyoruz. Kanaatimizce, bu şekilde torba kanunlarla, çeşitli kanunlarda parça parça düzenlemeler yapılması kanunların kendi içinde bir bütünlük sağlamasını, diğer kanunlar ile uyum ve paralellik içinde olmasını olumsuz yönde etkilemektedir. Benzer şekilde torba kanun uygulamasının, hem kanunu uygulayanlar hem de bilimsel araştırma yapanlar açısından ol açtığı büyük güçlükler bakımından konuyu isabetli bir şekilde ele alan bir değerlendirme için bkz., TEOMAN, Ömer: "Çek Hukukunda 5838 Sayılı Yasa ile Yapılan Değişiklikler", Tüm Makalelerim, Cilt III: 2002-2010, İstanbul 2010, s. 143, dp. 1.

⁷ Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğ m.1: (1) "Bu Tebliğin amacı, çekte yer alacak MERSİS numarası ile karekodun tanım ve içerikleri ile Karekod Okutma ve Bilgi Paylaşımı Sisteminin kurulmasına ve bu Sistemde tutulan bilgilerin üçüncü kişilerin erişimine sunulmasına ilişkin usul ve esasları belirlemektir".

(2) "Bu Tebliğ, 19.10.2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu uyarınca kurulan bankalarca veya yurt dışında kurulu bankaların 5411 sayılı Kanun uyarınca Türkiye'de faaliyet gösteren şubelerince bastırılan çekleri kapsamaktadır". Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğ m.12'de, söz konusu Tebliğ hükümlerinin yayım tarihi itibarıyla yürürlüğe gireceğinin belirtilmiş olmasıyla birlikte, 4, 6 ve 8'inci maddeleri 01.01.2017 ve 7'nci maddesi ise 31.12.2017 tarihi itibarıyla yürürlüğe girecektir.

⁸ ÖZTAN, Fırat: Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Ankara 1997, s. 1029; DOMANIÇ, Hayri: Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 1975, s. 368; KENDİGELEN, Abuzer: Çek Hukuku, 4. Baskı, İstanbul 2007, s. 3; REİSOĞLU, Seza: Çek Hukuku, Ankara 2011, s. 37; KARAYALÇIN, Yaşar: Ticaret Hukuku Dersleri II. Ticari Senetler, 4. Baskı, Ankara 1970, s. 262-265; KINACIOĞLU, Naci: Kıymetli Evrak Hukuku, 4. Baskı, Ankara 1993, s. 315; TEKİL, Fahiman: Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 1994, s. 165; NARBAY, Şafak: "5941 Sayılı Çek Kanununun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Bunların Değerlendirilmesi", Terazi Hukuk Dergisi, S. 43, Y. Mart 2010, s. 68. Çek, tedavül yeteneğine sahip bir kıymetli evrak olduğundan, nakit kullanımı azaltarak para taşıma rizikosunu ortadan kaldırmaktadır. Aynı zamanda karşılıksız çek bakımından 5941 sayılı

Bir başka anlatımla çek, düzenleyenin çekle işleyen hesabının bulunduğu muhatap bankaya, lehine çek düzenlediği kişiye veya çeki ondan sonra devralan hamile, kendi hesabına belirli bir bedeli ödeme yapma ve hamile de çek bedelini muhataptan talep etme yetkisi veren; buna karşılık muhatabi hamile karşı asla bağımsız bir kambiyo taahhüdü altına sokmayan kanunen emre yazılı bir kıymetli evraktır⁹. Bu özelliğiyle çekin, çifte yetki veren bir havale niteliğinde olduğu ifade edilebilir¹⁰. Temelinde üçlü bir ilişkiyi barındırması sebebiyle poliçeye benzeyen çek, muhatabın, ancak bir banka olması, kabul müessesesinin ve vadenin olmaması¹¹, poliçeden ve bonodan farklı

olarak hamiline yazılı olarak da düzenlenebilmesi, karşılıksız çıkması halinde ayrıca cezaî yaptırıma ve koruma tedbirine tabi tutulmuş bulunması yönleriyle de poliçeden ayrılmaktadır¹².

Diğer kambiyo senetlerinde olduğu gibi, çek de sıkı şekil şartlarına tâbidir. Dolayısıyla bir çek, Kanun'da sayılan şekil şartlarını taşıyor ve belli şartlar altında Kanun'da öngörülen karineler de işletilemiyorsa, bu durumda o senedin çek olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Kanun'da öngörülen karineler dışında herhangi bir eksikliğin yorum yoluyla tamamlanması da söz konusu olamaz¹³. Her şeyden önce TTK m.783/1 hükmünden hareketle bir çekin düzenlenebilmesi için, muhatabın elinde düzenleyenin emrine tahsis edilmiş bir karşılık bulunması ve düzenleyenin bu karşılık üzerinde çek düzenlemek suretiyle tasarruf hakkını haiz olacağına dair muhatapla düzenleyen arasında açık veya zımnî bir anlaşma bulunması şarttır¹⁴. Ancak, muhatap nezdinde karşılığın olmaması veya düzenleyen ile muhatap arasında anlaşmanın bulunmaması hâlinde, senedin çek olarak geçerliliği bundan etkilenmez. Öte yandan yapılacak çek anlaşması herhangi bir şekle de bağlı değildir. Çekte şekil unsurları ise, TTK m.780'de düzenlenmiştir. 6728 sayılı Kanun değişikliğinden önce TTK m.780 hükmünde bir çekin;

ÇekK'da cezaî yaptırım ve koruma tedbiri öngörüldüğünden, poliçe ve bonoya göre çekin daha güvenceli bir kambiyo senedi olduğu da söylenebilir. Bkz. NARBAY, Şafak: *Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı*, 2. Baskı, İstanbul 1999, s. 1; POROY, Reha / TEKİNALP, Ünal: *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları Çek Kanununun Yorumu ile*, 21. Baskı, İstanbul 2013, s. 291.

⁹ KENDİGELEN, Abuzer / ÜLGEN, Hüseyin / HELVACI, Mehmet / KAYA, Arslan: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 10. Baskı, İstanbul 2015, s. 233; TEKİL, Müge: *Çekte Muhatap Bankanın Hukukî Sorumluluğu*, İstanbul 1997, s. 1; ERDEM, Alper: "Çekin Zorunlu Unsurları Eksekinde Banka Çeki", Terazi Hukuk Dergisi, S. 65, Y. 7, Ocak 2012, s. 39.

¹⁰ ÖZTAN: s. 1029; BOZER, Ali / GÖLE, Celal: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 4. Baskı, Ankara, Mart 2015, s. 197.

¹¹ Gerek TTK m.780'de sayılan unsurlar arasında vadeden bahsedilmemiş olması gerek TTK m.795/1'de yer alan "Çek görüldüğünde ödenir. Buna aykırı herhangi bir kayıt yazılmamış hükmündedir" şeklindeki ifadenin hareketle çekte teknik anlamda bir vadenin bulunmadığı son derece açıktır. Ancak niteliği gereği bir kredi aracı değil, ödeme aracı olan çek, ülkemizde kredi aracı olarak kullanılageldiğinden çek üzerine ileri düzenleme tarihi yazılmak suretiyle ortaya çıkan "ileri tarihli çek", bir diğer ifadeyle, "vadeli çek" uygulamasının önüne geçilememiştir. Bu durum, zamanla kanun-koyucu tarafından bu yönde düzenleme yapılmasını gerektirmiştir. İlk olarak 26.02.2003 tarihli ve 4814 sayılı "Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun (RG: 08.03.2004 - 25042)" ile karşılıksız çek düzenlenmesine yönelik şikâyet hakkının kullanılma süresi ve karşılıksız çek düzenlenmesine yönelik şikâyet hakkının başlangıcı konusunda, çekin fiilî ibraz ve karşılıksızlığının tespiti tarihinin değil, çek üzerinde bulunan düzenlenme tarihinin esas alınması öngörülmüştür. Ardından 28.02.2009 tarihli ve 27155 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 5838 sayılı "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun"un 18'inci maddesiyle, 3167 sayılı Kanuna eklenen Geçici Madde 2 düzenlemesiyle, 31.12.2009 tarihine kadar, üzerinde yazılı keşide tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazının geçersiz olacağı kabul edilmiş; söz konusu bu düzenleme 5941 sayılı Kanunun Geçici Madde 1/5 hükmü ile 31.12.2011 tarihine, ardından aynı Kanun'a 2012 yılında eklenen Geçici Madde 3/3 hükmüyle 31.12.2017 tarihine kadar uzatılmıştır. 31.12.2017 tarihinden sonra ise, şayet yeni bir süre uzatımı söz konusu olmaz ise, 5941 sayılı ÇekK m.3/8 hükmü uygulama alanı bulacaktır. Bu hüküm uyarınca, üzerinde yazılı bulunan düzenlenme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının Türk Ticaret Kanununun 707'nci maddesi uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması hâlinde, bu çekle ilgili olarak hukukî takip yapılamayacak, ileri düzenlenme tarihli çekle ilgili olarak hukukî takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenlenme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması şart olacaktır. 31.12.2017 tarihinden sonra karşılığı bulunan çekler bakımından vadenin göz ardı edilmesi, karşılığı kısmen veya tamamen bulunmayan çeklerde hukukî sorumluluk ve cezaî yaptırımlar bakımından vadenin esas alınacak olması, TTK'nın "Çek görüldüğünde ödenir. Buna aykırı herhangi bir kayıt yazılmamış hükmündedir" şeklindeki 795'inci madde hükmüne açıkça aykırılık teşkil etmektedir. Ayrıca düzenleme bu hali ile kaldığı sürece, çek hukukuna ilişkin düzenlemelerimiz, mehz hukuk sisteminden de ayrılması olacaktır. Kanaatimizce çekin niteliği ile bağdaşmayan bu uygulamanın değiştirilerek, çekte vade olmayacağı/ bulunmayacağı esas alındığı sisteme dönüş yapılması gerekmektedir. Ayrıca bkz. Y. 12. HD, 6.6.2002 - E. 2002/10509, K.

2002/12034; Y. 11. HD, 9.11.2006 - E. 2005/8082, K. 2006/11410; Y. 11. HD, 25.11.2004 - E. 2004/2177, K. 2004/11492; Y. 19. HD, 24.11.2005 - E. 2005/2040, K. 2005/11611; Y. 10. CD, 3.10.2005 - E. 2005/6247, K. 2005/11104 (KİBB, Erişim tarihi: 02.12.2016).

Tekinalp'e göre, ülkemizde çek piyasasının bozulmasının ve sağlığını kaybetmesinin en önemli sebebi, hiçbir ülkede bulunmayan "vadeli çek" uygulamasıdır. Ayrıca vadeli çek uygulamasıyla, bono önemini yitirmiş, piyasadın çekilmiştir (poliçe zaten pek az kullanılmaktadır). Nitekim çek gibi güçlü bir senet varken, bonoya iltifat edilmemesi son derece doğaldır. Detaylı bilgi için bkz. TEKİNALP, Ünal: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Ankara Barosu İşbirliği ile Düzenlenen "5941 Sayılı Çek Kanunu" Paneli Açılış Konuşması, 26 Mart 2010, s. 8; TEKİNALP, Ünal: "Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısının İleri Keşide Tarihli Çeklere İlişkin Sisteminin Değerlendirilmesi", Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu Bildiriler-Tartışmalar-Panel, Ankara 12 Ocak 2002, s. 46-47.

¹² Çekte, ayrıca kabul müessesesinin bulunmaması, çekten caymanın mümkün olması, araya girme suretiyle ödememin söz konusu olmaması, protesto düzenlenmesinin zorunlu olmaması da çeki poliçeden ayıran diğer önemli farklılıklardır. Bkz., KARAYALÇIN: s. 266-267; DOMANIÇ: s. 384-385; BAHTİYAR, Mehmet: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 14. Baskı, İstanbul, Ekim 2016, s. 125-127.

¹³ ÖZTAN: s. 1060; HAFIZOĞULLARI, Zeki: "3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkındaki Kanun'un 16. Maddesinde Öngörülmesi Olan Suçun Sınırları", BATİDER, S. 4, C. XIV, Y. 1988, s. 30.

¹⁴ Bazı hallerde çeki düzenleyen ile muhatap arasında geçerli bir çek anlaşması bulunmasına rağmen, düzenleyene ait çek hesabında yeterli karşılık olmayabilir. Çek hesabında yeterli karşılık bulunmamasına rağmen muhatap bankanın ödeme yapması, çeki düzenleyene kredi sunduğu (kredi kullandırttığı) şeklinde yorumlanmalıdır. Nitekim bkz. Y. 11. HD, 1.5.1995 - E. 1995/3008, K. 1995/3892 (KİBB, Erişim tarihi: 06.12.2016). Ayrıca, KARAYALÇIN: s. 280; İMREGÜN, Oğuz: *Kıymetli Evrak Hukuku*, İstanbul 2003, s. 122-123; KENDİGELEN / ÜLGEN / HELVACI / KAYA: "Kıymetli Evrak Hukuku", s. 237; KENDİGELEN: *Çek Hukuku*, s. 69; ARKAN, Sabih / GÖLE, Celal: "Karşılıksız Çeki Ödeyen Bankanın Keşideciden Talep Hakkı", BATİDER, C. XII, S. 2-3, Haziran 1984, s. 54; ERDEM: s. 40; POROY / TEKİNALP: s. 306.

"a) Senet metninde "çek" kelimesini ve eğer senet Türkçe'den başka bir dille yazılmış ise o dilde "çek" karşılığı olarak kullanılan kelimeyi,

b) Kayıtsız ve şartsız belirli bir bedelin ödenmesi için havaleyi,

c) Ödeyecek kişinin, "muhatabın" ticaret unvanını,

d) Ödeme yerini,

e) Düzenlenme tarihini ve yerini,

f) Düzenleyenin imzasını" içereceği öngörülmektedir.

Sayılan bu unsurlardan "çek kelimesi", "belirli bir bedelin ödenmesi için kayıtsız ve şartsız havale", "muhatabın ticaret unvanı", "düzenlenme tarihi" ve "düzenleyenin imzası" olmazsa olmaz (mutlak) zorunlu unsurlardır (TTK m.781/1)¹⁵. Bu unsurlardan birini dâhi taşımayan senet, çek olarak kabul edilememekte, Yargıtay kararlarında duruma göre "adi havale"¹⁶ veya "yazılı delil başlangıcı"¹⁷ olarak nitelendirilmektedir¹⁸. Buna karşılık çekte bir açıklık veya bir belirleme yoksa muhatabın ticaret unvanı yanında gösterilen yer "ödeme yeri" sayılacak; şayet muhatabın ticaret unvanı yanında birden fazla yer gösterilmişse çek, ilk gösterilen yerde ödenecek; böyle bir açıklık ve başka bir kayıt da yoksa çek, muhatabın merkezinin bulunduğu yerde ödenecektir (TTK m.781/2). "Düzenlenme yeri" gösterilmemiş olan çek, düzenleyenin adı¹⁹ yanında yazılı olan yerde düzenlen-

miş sayılır. Dolayısıyla öğretide, düzenlenme yeri²⁰ ve ödeme yerinin çekte alternatif zorunlu unsurlardan olduğu kabul edilmektedir²¹. Zira bu unsurlar çek metninde açıkça yazılmamış olsa dâhi kanunkoyucu bunların alternatiflerini öngörmüş ve ancak alternatiflerinin de olmaması halinde çekin geçersiz olacağını belirtmiştir. Ancak, kanaatimizce, *Kendigelen*'in de haklı olarak belirttiği üzere, çekte ödeme yeri zorunlu bir unsur olmayıp, ihtiyarî bir unsurdur²². Nitekim çekte muhatabın, ancak bir banka olduğu ve Bankacılık Kanunu m.7/1 (a) uyarınca bankaların tüzel kişiliği haiz olduğu ve bir anonim ortaklık olarak kurulabileceği dikkate alındığında, bankanın bir ticaret unvanının ve merkezinin bulunduğu sonucuna varmak kaçınılmazdır²³. TTK m.781/2'de çekte bir açıklık veya bir belirleme yoksa muhatabın ticaret unvanı yanında gösterilen yerin ödeme yeri sayılacağı; şayet muhatabın ticaret unvanı yanında birden fazla yer gösterilmişse çekin, ilk gösterilen yerde ödeneceği; böyle bir açıklık ve başka bir kayıt da yoksa çekin, muhatabın merkezinin bulunduğu yerde ödeneceği açıkça belirtilmiştir. Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere, bir senedin çek olarak nitelendirilebilmesi için mutlak zorunlu unsurlardan biri de "muhatabın ticaret unvanı"dır. Dolayısıyla her geçerli çekin, mutlaka muhatabın ticaret unvanı unsurunu içermesi gerekeceğinden, her geçerli çekte ödeme yeri unsuru, bu husus ayrıca belirtilmemiş olsa bile, kolaylıkla tespit edilebilecektir. Diğer taraftan uygulamaya baktığımızda, muhatap bankalar tarafından bastırılan çek defterlerinde, çek yapırağı üzerinde ödeme yerinin yazılması için ayrı bir belirlemenin yapılmadığını da görmekteyiz. Bütün bu veriler, çekte ödeme yerinin ihtiyari bir unsur olduğunu göstermektedir²⁴.

5941 sayılı Çek Kanunu m.2/5 hükmünde, çek defterlerinin bankalarca bastırılacağı; m.2/7'de ise, çek defterinin her bir yapırağının; "çek hesabının numarası", "çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adı", "çek hesabı sahibi gerçek kişinin adı ve soyadı", "tüzel kişinin adı", "çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişinin vergi kimlik numarası" ve "çekin basıldığı tarih" unsurlarını taşıması gerektiği belirtilmiştir. Ancak bu hükümde yer alan unsurlar, yardımcı/tamamlayıcı

¹⁵ 4814 sayılı Kanunla, 3167 sayılı Çekte Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun m.3/2'de yapılan düzenleme sonucu çek hesap sahibinin vergi kimlik numarası çekte zorunlu unsur olarak öngörülmüştü. Detaylı bilgi için bkz. YILDIZ, Şükrü: "4814 Sayılı Çek Kanunu'nun Çekin Zorunlu Unsurlarına Etkisi ve Ortaya Çıkabilecek Bazı Sorunlar", Makalelerim 1988-2007, Ankara 2008, s. 334-335; NARBAY, Şafak: "Çek Kanununda Değişiklik Yapan 4814 Sayılı Kanundan Önce Basılan ya da Bastırılan Çeklerin Hukukî Durumu Hakkında Bir Değerlendirme", BATİDER, C. XII, S. 2, Y. 2003, s. 95-113. Ancak 5941 sayılı ÇekK m.2/9'da "Türk Ticaret Kanunundaki unsurları taşıması kaydıyla, düzenlenen çekin bu maddede yer alan koşullara aykırı olması çekin geçerliliğini etkilemez" denilmek suretiyle bu konuda yapılan tartışmalar sona erdirilmiştir.

¹⁶ POROY / TEKİNALP: s. 295. Ayrıca bkz. Y. 12. HD, 22.1.2015 - E. 2014/33321, K. 2015/1442; Y. 12. HD, 18.06.2002 - E. 2002/11873, K. 2002/13006; Y. 12. HD, 29.4.1986 - E. 1986/4642, K. 1986/5077; Y. 12. HD, 8.3.1988 - E. 1987/4205, K. 1988/2694; Y. 10. CD, 25.11.1997 - E. 1997/11329, K. 1997/12198; Y. 12. HD, 31.1.2002 - E. 2002/833, K. 2002/1876 (KİBB, Erişim tarihi: 02.12.2016).

¹⁷ Y. 3. HD, 3.2.1992 - E. 1991/4420, K. 1991/1669; Y. 11. HD, 20.6.1989 - E. 1988/6637, K. 1989/3815 (KİBB, Erişim tarihi: 02.12.2016).

¹⁸ DOMANIÇ: s. 380-381; ÖZTAN: s. 1060; BOZER / GÖLE: s. 212; KENDİGELEN / ÜLGEN / HELYACI / KAYA: "Kıymetli Evrak Hukuku", s. 243.

¹⁹ Kambiyo senetlerinde düzenleyenin adının değil, imzasının zorunlu unsur olduğu dikkate alındığında, TTK m.781/3'te yer alan "düzenleyenin adı yanında" ibaresinin "düzenleyenin imzasının yanında" şeklinde değiştirilmesi yerinde olacaktır. Bkz. KENDİGELEN, Abuzer: "Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Çeke İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", BATİDER, C. XXV, S. 3, Y. 2009, s. 65. Aynı yönde bkz. DOMANIÇ: s. 371; NARBAY, Şafak: "Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Kıymetli Evrak Hukuku Kitabında Yapılan Düzenlemeler ve Değişiklik Önerilerimiz", Prof. Dr. İrfan Başbuğ Anısına Armağan, İzmir 2005, s. 184. Aynı yönde Y. 12. HD, 26.9.1989 - E. 1989/1509, K. 1989/11198 (KİBB, Erişim tarihi: 06.12.2016); Y. 12.

HD, 06.12.2005 - E. 20257/K. 24123; Y. 12. HD, 23.11.2006 - E. 18236/K. 21972 (bkz., GÜNAY, Erhan: *Cirolu Çeklerde Yetkili Hamil*, 3. Baskı, Ankara 2015, s. 33).

²⁰ NARBAY: "Kıymetli Evrak Hukuku Kitabında Yapılan Düzenlemeler ve Değişiklik Önerilerimiz", s. 204-205.

²¹ BOZER / GÖLE: s. 230.

²² KENDİGELEN / ÜLGEN / HELYACI / KAYA: "Kıymetli Evrak Hukuku", s. 239; KENDİGELEN: *Çek Hukuku*, s. 83; NARBAY, Şafak / ÇELİK, Ferhat: "Süresi İçinde İbraz Edilmeyen Çekin Hukukî Niteliği", *Legal Hukuk Dergisi*, C. 14, S. 167, Y. 2016, s. 6046; POROY / TEKİNALP: s. 297.

²³ NARBAY: "Kıymetli Evrak Hukuku Kitabında Yapılan Düzenlemeler ve Değişiklik Önerilerimiz", s. 204; NARBAY, Şafak: "Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na Sunulan Yeni Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ile İlk Tasarının Kıymetli Evrak Kitabı Açısından Karşılaştırılması Olarak İncelenmesi", *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 1, Y. 2006, s. 253.

²⁴ Bahtiyar da, polçe ve bonodan farklı olarak çekte ödeme yerinin alternatif zorunlu değil, ihtiyari kayıtlar arasında düşünmenin daha doğru olacağını, yukarıda ortaya koyduğumuz gerekçelerle ifade etmektedir (BAHTİYAR: s. 141-142).

unsurlar olup, ÇekK m.2/9'da da açıkça öngörüldüğü üzere, bir çekin TTK'daki unsurları taşıması kaydıyla, ÇekK m.2/7'de yer alan koşullara aykırı olması çekin geçerliliğini etkilemeyecektir.

B. 6728 Sayılı Kanunla Yapılan Düzenlemenin Amacı

6728 sayılı “Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”la, çekte şekil unsurlarına ilişkin ÇekK m.2/7 hükmünde ve de TTK m.780 ve m.781’inci hükümlerinde birtakım değişiklikler yapılmıştır. 6728 sayılı Kanunun 61’inci maddesiyle, ÇekK m.2/7’de sayılan unsurlara, “çek hesabı sahibi gerçek kişi ise Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası”; “tüzel kişilerde ise varsa Merkezi Sicil Kayıt Sistemi (MERSİS) numarası” ve “çek hesabı sahibi ile düzenleyen farklı kişiler olması hâlinde, ayrıca düzenleyenin Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası” da eklenmiştir. Yine 6728 sayılı Kanunun 70’inci maddesiyle, TTK m.780’de sayılan unsurlara “banka tarafından verilen seri numarası” ve “karekod” da eklenmiştir.

6728 sayılı Kanunla, TTK m.780, m.781 ve ÇekK m.2/7’de yapılan bu düzenlemelerin temelinde, hiç şüphesiz ki karşılıksız çeklerle mücadele düşüncesi yatmaktadır. Nitekim 6728 sayılı Kanunun genel gerekçe kısmında, öncelikle ticaret hayatının gerektirdiği sürat ve güvenlik ihtiyacı, çekle yapılan ödemelerin yaygınlaşması ve karşılıksız çekte artış olması nedeniyle çek hamillerinin korunmasının temini için özel olarak yeni hükümlerin düzenlenmesi ihtiyacının ortaya çıktığı hususuna vurgu yapılmıştır²⁵. Ayrıca, ticari hayatın önemli ödeme vasıtalarından birini oluşturan çekle olan güvenin daha da artırılması ile karşılıksız çekin engellenmesi amacıyla, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda ve 5941 sayılı Çek Kanununda önemli değişikliklerin yapıldığı ve çekin karşılığının bulunmaması halinde adli para cezası yaptırımının ve koruma tedbirinin öngörüldüğü ifade edilmiştir²⁶.

Karşılıksız çeklerin önlenmesi çabaları 07 Ocak 1929 tarihine kadar dayanmaktadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, 07.01.1929 tarihli oturumunda vermiş olduğu 471 sayılı yorum kararında, karşılığı olmadığı halde çek düzenleyen kişilere ceza tertibine dair Ticaret Kanununa hüküm ilâvesini öngören teklife lüzum olmadığına, zira karşılıksız çek düzenleyen kişiler hakkında şartları bulunmak kaydıyla Türk Ceza Kanununun dolandırıcılığa ilişkin hükümlerinin tatbik edileceğine ilişkin bir sonuca varmıştır²⁷. Ancak mülga 3167 sayılı Çekle

Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunla, karşılıksız çek düzenleme fiili hapis cezasını gerektiren bir suç²⁸ olarak kabul edilmiş ve TBMM’nin 471 sayılı yorum kararının bir hükmü kalmamıştır²⁹. Daha sonradan 4814 sayılı Kanunla yapılan ve 08.03.2003 tarihinde yürürlüğe giren değişiklikle, karşılıksız çek düzenlenmesi ağır para cezasını gerektiren bir suç olarak düzenlenmiştir³⁰. 20.12.2009 yılında

yanların sania, hile, sui niyet, lakaydi ve ihmâl ile çek keşide ettikleri takdirde hamili izar suretiyle bir dolandırıcılık cürmünü mürtekip olacakları aşikâr ve bilhassa Ceza Kanununun umumî hükmünün tatbiki halinde bazen hesabının kat’i neticesini bilmeyerek zuhulen çek keşide edenlerin hareketini de yine ahkâmı cezaiye aramlan kasdı cürmünün fıkdanı hasebiyle cürüm telakki olunmamasını da tahtı teminde bulundurduğundan Ticaret Kanununun mezkûr maddesine bir fıkra ilâvesine mahal olmadığı, Heyeti Umumiyenin yirmi ikinci in’ikadının birinci celsesinde takarrür etmiştir (https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc007/karartbmmc007/karartbmmc00700471.pdf, E.T., 24.11.2016). TBMM’nin 07.01.1929 tarih ve 471 sayılı bu yorum kararı, 14.01.1929 tarih ve 1092 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır (http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.Resmigazete.gov.tr/arxiv/1092.pdf &main=http://www.resmigazete.gov.tr/arxiv/1092.pdf (Erişim tarihi: 24.11.2016).

²⁸ Mülga 3167 sayılı Kanun m.16: “İbraz süresi içinde veya üzerinde yazılı keşide tarihinden önce, 4’üncü maddeye göre ibraz edilmediğinde, yeterli karşılığı bulunmaması sebebiyle kısmen de olsa ödenmeyen çeki keşide eden kişiler bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar. Mahkeme ayrıca işlenen suçun mahiyetine göre bir yıl ile beş yıl arasında belirleyeceği bir müddet için failin bankalarda çek hesabı açmasının ve çek keşide etmesinin yasaklanmasına karar verir. Yasaklama kararı bütün bankalara duyurulmak üzere T.C. Merkez Bankasına bildirilir. Bu fiillerden dolayı takibat yapılması çek hamilinin şikâyetine bağlıdır. Şikâyetten vazgeçme, hüküm kesinleşinceye kadar geçerlidir. Fiili işleyenin 8’inci maddeye göre düzeltme hakkını kullanmak suretiyle hamilin zararını karşılamış olması veya düzeltme hakkı yoksa anılan maddede belirtilen müddet içinde çek bedelinin karşılıksız kalan kısmını %10 tazminatı ve gecikme faiziyle birlikte muhatap bankaya veya herhangi bir şubesine yatırmış bulunması halinde şikâyet hakkı doğmaz”.

²⁹ 03.04.1985 yılında yürürlüğe giren mülga 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun, yürürlükte olduğu süreçte ağırlıklı olarak karşılıksız çeki ilişkin hükümler olmak üzere dört kez, yine ağırlıklı olarak karşılıksız çeki ilişkin 16’ncı maddesi hükmü olmak üzere üç kez de Anayasa Mahkemesi’nin incelemesine konu olmuştur. 1993/3863 sayılı Kanun (RG: 26.01.1993 - 21477), 2003/5033 sayılı Kanun (RG: 31.12.2003 - 25333), 2003/4814 sayılı Kanun (RG: 08.03.2003 - 25402), 2005/5348 sayılı Kanun (RG: 18.05.2005 - 25819). AYM, 11.01.1994 - E. 1993/29, K. 1994/1; AYM, 26.09.1995 - E. 1995/8, K. 1995/50; AYM, 11.12.2002 - E. 2002/965, K. 2002/195. Ayrıca bkz. AYM, 14.02.1989 - E. 1988/15, K. 1989/9 (http://www.anayasa.gov.tr/icsayfalar/kararlar/kbb.html (Erişim tarihi: 24.11.2016).

³⁰ https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc087/kanuntbmmc087/kanuntbmmc08704814.pdf (Erişim tarihi: 24.11.2016). Düzenlemenin temel dayanağı Anayasa’nın m.38/8 hükmüdür. Buna göre, hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden atıkonulamaz. Aynı yönde İnsan Hakları ve Ana Hürriyetlerin Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesine Ek ve Bu Sözleşme ile İlk Ek Protokol Kapsamında Bulunanlardan Başka Diğer Bazı Hak ve Özgürlükleri Tanıyan 4 Numaralı Protokol’ün “Prohibition of imprisonment for debt (Borçtan dolayı özgürlüğünden yoksun bırakılma yasağı)” başlıklı 1’inci maddesi için ayrıca bkz. ÖZGENÇ, İzzet: Çek Hukuku, 4. Baskı, Ankara 2010, s. 89-90. Feyzioğlu’na göre, karşılıksız çeklerde, sadece para cezasının öngörülmesiyle Türk Ceza Kanunundaki dolandırıcılık suçuna ilişkin hükümlerin toplumsal ihtiyacı karşılamaya yetip yetmeyeceği hususu son derece tartışmalıdır. Zira yazara göre, karşılıksız çek keşide etme suçu ile dolandırıcılık suçlarının maddi unsurları birbirinden farklıdır. Karşılıksız çek keşide etme suçunda maddi unsurlar, Kanun’daki zorunlu şekil şartlarını haiz bir çek düzenlemek ve düzenleme anından itibaren, ibraz süresi içinde çek ibraz edilinceye kadar çekin karşılığını, muhatap bankadaki çek hesabında bulundurmamaktan

²⁵ Bkz. 6728 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun Genel Gerekçesi s. 35/61 (http://www2.tbmm.gov.tr/d26/1/1-0728.pdf (Erişim tarihi: 30.11.2016).

²⁶ Bkz. 6728 sayılı Kanunun Genel Gerekçesi s. 35/61 (http://www2.tbmm.gov.tr/d26/1/1-0728.pdf (Erişim tarihi: 30.11.2016).

²⁷ Karşılığı olmadığı halde çek keşide edenlere ceza tertibine dair Ticaret Kanununun 610’uncu maddesine bir fıkra ilâvesi teklif olunmuş ise de, Türk Ceza Kanununun 503’üncü maddesinde dolandırıcılık hakkındaki şerait ve anasırı cürmiye karşılıksız çek keşide edenlerin hareketine tamamen tetabuk etmekte bulunduğundan bu suretle karşılığı olmadan çek keşide edenlerin cezaî bir tehdidi kanuniden varestede kalabilmelerine imkân olmadığı ve böylece muhatabın yedinde çek muhteviyatını ödeyecek karşılık parası veya sair akti olma-

yürürlüğe giren 5941 sayılı Çek Kanununda ise, adli para cezasını gerektiren bir suç olarak düzenlenen karşılıksız çek düzenleme eylemi³¹, 5941 sayılı Kanunda değişiklik yapan 6273 sayılı Kanunla suç olmaktan çıkarılmış ve idarî yaptırım olarak Cumhuriyet savcısı tarafından verilecek "çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı uygulanması" ve "karşılıksız çek düzenleyen gerçek veya tüzel kişinin elinde bulunan çek yapraklarını ilgili bankalara iade etmesi" öngörülmüştür³².

Karşılıksız çeklerin önlenmesine yönelik yapılan düzenlemeler hususunda, 1929 yılından bu yana maa-lesef istikrarını sağlamadığı görülmektedir. Bu tablo, karşılıksız çeklerle mücadele noktasında neden başarı elde edilemediğinin en somut göstergesi olup, sisteme yönelik eleştirileri de arttırmıştır. Nitekim Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi³³ tarafından yayımla-

nan ve 2009 yılından bu yana bankalara ibraz edilen ve karşılıksız işlemi yapılan çek adedini ve tutarlarını gösteren istatistiklere bakıldığında, 2009 yılından sonrasında karşılıksız işlemi yapılan çek adedinde büyük oranda azalma olmakla birlikte, sonraki yıllarda karşılıksız işlemi yapılan çek adedinin de küçümenecek miktarda olmadığı ve yıllara göre bu miktarın giderek azalmadığı dikkat çekmektedir³⁴. 2016 yılının ilk dokuz ayındaki veriler incelendiğinde toplamda 16.192.502 adet çekin ödenmek üzere bankalara ibraz edildiği, ancak bu çeklerin 595.383 adedi hakkında karşılıksız işleminin yapıldığı görülmektedir³⁵.

Son olarak 6728 sayılı Kanunla, 5941 sayılı Çek Kanununun "Ceza sorumluluğu, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı" kenar başlıklı 5'inci maddesi³⁶, "Bankanın araştırma yükümlülüğü, çek hesapları ve çek defterleri" kenar başlıklı 2'nci maddesi ve ayrıca 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun "Unsurlar" kenar başlıklı 780'inci ve "Unsurların bulunmaması" kenar başlıklı 781'inci maddelerinde önemli değişiklikler yapılmıştır.

6728 sayılı Kanunun 61'inci maddesiyle, ÇekK m.2/7 hükmünde sayılan unsurlara ilâveten, "çek hesabı sahibi gerçek kişi ise Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası"; "tüzel kişilerde ise varsa Merkezi Sicil Kayıt Sistemi (MERSİS) numarası" ve "çek hesabı sahibi ile düzenleyen farklı kişiler olması hâlinde, ayrıca düzenleyenin Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası"nın da çek üzerinde yer alacağı belirtilmiştir. Hükmün gerekçesinde, çek hesabı sahibi ile düzenleyen farklı kişiler olması halinde, "düzenleyenin Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası"nın da çek üzerine yazılması suretiyle çek hesabı sahibinin benzer isimli veya unvanlı kişilerden ayırt edilmesi, düzenleyen net bir şekilde tespit edilmesi ve çekin karşılıksız çıkması durumunda çek hesabı sahibine karşı yapılacak başvurularda doğru kişiye ulaştırılmasının hedeflendiği

ibarettir. Oysaki dolandırıcılık suçunda, failin hileye ve aldatmalara başvurmuş olması, böylece mağduru hataya düşürmüş olması veya hatasından yararlanmış olması, aldatma neticesinde mağdurun malvarlığında bir zarar oluşması ve bunun karşılığında failin veya bir başkasının haksız bir menfaata elde etmesi gereklidir (FEYZİOĞLU, Metin: "Sözleşmeden Kaynaklanan Yükümlülükler Nedeniyle Hürriyetin Kısıtlanması -Anayasa ve Ceza Hukuku Açısından Bir İnceleme-" AİHS ve Anayasa m.38 f. 8 Açısından Ödenmeyen Para Borçlarında Yaptırımlar Sempozyumu, Ankara 1 Aralık 2001, s. 29-30); DOMANIÇ, Hayri: *Karşılıksız Çek*, İstanbul 1983, s. 64. Suçun maddi unsurları için ayrıca bkz. HACIOĞLU, B. Caner: "Son Yasal Değişiklikler Çerçevesinde Karşılıksız Çek Keşide Etme Suçu Üzerinde Bir İnceleme", AÜEHFD, C. VII, S. 1-2, Haziran 2003, s. 140-141.

³¹ 5941 sayılı Kanunun, 6273 sayılı Kanun değişikliğinden önceki 5'inci madde hükmü: "Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi hakkında, hamilin şikâyeti üzerine, her bir çekle ilgili olarak, binbeşyüz güne kadar adli para cezasına hükümlenir. Ancak, hükmedilecek adli para cezası, çek bedelinin karşılıksız kalan miktarından az olamaz. Mahkeme ayrıca, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına; bu yasağın bulunması hâlinde, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının devamına hükmeder. Bu davalar, çekin tahsil için bankaya ibraz edildiği veya çek hesabının açıldığı banka şubesinin bulunduğu yer ya da hesap sahibinin yahut şikâyetçinin yerleşim yeri mahkemesinde görülür..." şeklindeydi (<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5941-20091214.pdf> (Erişim tarihi: 24.11.2016).

³² 6273 sayılı Kanun m.3: 5941 sayılı Kanunun 5'inci maddesinin başlığı "Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı" şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan "hukukî ve cezaî sorumluluk" ibaresi "hukukî sorumluluk ile idarî yaptırım sorumluluğu" şeklinde, birinci ve onuncu fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş; ikinci, dördüncü, dokuzuncu ve onbirinci fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır. "(1) Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılması hâlinde, altı ay içinde hamilin talepte bulunması üzerine, çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişi hakkında, çekin tahsil için bankaya ibraz edildiği veya çek hesabının açıldığı banka şubesinin bulunduğu yer ya da çek hesabı sahibinin yahut talepte bulunanın yerleşim yeri Cumhuriyet savcısı tarafından, her bir çekle ilgili olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilir. Bu fıkra hükmüne göre çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı, karşılıksızdır işlemine tabi tutulan çekin düzenlenmesi suretiyle dolandırıcılık, belgede sahtecilik veya başka bir suçun işlenmesi hâlinde de verilir. ..."

"(10) Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına karşı yapılacak başvuru ve itirazlar hakkında, 30.3.2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanununun kanun yoluna ilişkin hükümleri uygulanır. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına karşı yapılan başvurunun kabulü hâlinde, bu kararla ilgili olarak da sekizinci fıkradaki bildirim ve yayımlanma usulü izlenir." (<https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6273.html> (Erişim tarihi: 24.11.2016).

³³ Resmî Gazete'nin 25 Şubat 2011 tarihli ve 27857 sayılı nüshasında yayımlanan 6111 sayılı Kanunla, 5411 sayılı Bankacılık Kanununa Ek Madde 1 ve Geçici Madde 28 ilave edilmiştir. Ek Madde 1'le,

Türkiye Bankalar Birliği nezdinde, kredi kuruluşları ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunca uygun görülecek finansal kuruluşların müşterilerinin risk bilgilerini toplamak ve söz konusu bilgileri bu kuruluşlar ile gerçek veya tüzel kişilerin kendileriyle ya da onay vermeleri koşuluyla özel hukuk tüzel kişileri ve üçüncü gerçek kişileri ile de paylaşılmasını sağlamak üzere kurulan Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi 28 Haziran 2013 tarihinde faaliyete geçmiştir. Bkz. <https://www.riskmerkezi.org.tr/risk-merkezi/hakkinda/8> (Erişim tarihi: 24.11.2016).

³⁴ <https://www.riskmerkezi.org.tr/istatistikler/23> (Erişim tarihi: 24.11.2016).

³⁵ 2015 yılında ödenmek üzere bankalara ibraz edilen toplam 22.802.050 adet çekin 775.662'si, 2014 yılında 23.241.962 adet çekin 673.626'sı, 2013 yılında 21.544.342 adet çekin 747.922'si hakkında karşılıksız işlemi yapılmıştır. Detaylı bilgi için bkz. <https://www.riskmerkezi.org.tr/istatistikler/23> (Erişim tarihi: 25.11.2016).

³⁶ 31.01.2012 tarihli ve 6273 sayılı Kanunun 3'üncü maddesiyle değiştirilmiş ve madde kenar başlığı "Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı" halini almış olan bu hüküm, son olarak 15.7.2016 tarihli ve 6728 sayılı Kanunun 63'üncü maddesiyle değiştirilmiş; maddenin kenar başlığı "Ceza sorumluluğu, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı" şeklinde kaleme alınmıştır. Böylece, karşılıksız çek düzenleme fiili "adli para cezası" gerektiren bir "suç" olarak düzenlenmiştir. Ancak karşılıksız çekleri önlemeye yönelik olarak şimdiye kadar yapılan düzenlemelere bakıldığında, hiç şüphesiz ki karşılıksız çeklerin önlenmesinin sadece cezaî yaptırımlarla mümkün olmadığını söylemek gerekir.

belirtilmektedir³⁷. Ayrıca Merkezi Nüfus İdare Sistemi³⁸ (MERNİS) ve Merkezi Sicil Kayıt Sistemi³⁹ (MERSİS) ile çek hesabı sahibinin adres ve iletişim bilgilerine de kolayca ulaşılabilmektedir. 19.11.2016 tarihli ve 29893 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Çek Defterlerinin Baskı Şekline, Bankaların Hamile Ödemekle Yükümlü Olduğu Miktar ile Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağı Kararlarının Bildirilmesine ve Duyurulmasına İlişkin 2010/2 sayılı Tebliğ’de Değişiklik Yapılmasına Dair 2016/6 sayılı Tebliğ”de de çek defterlerinin her yaprağına;

- çek hesap numarası,
- çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adı,
- çek hesabı sahibi gerçek kişinin adı ve soyadı, çek hesabı sahibi tüzel kişinin adı,
- çek hesabı sahibi gerçek kişinin Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası veya tüzel kişinin vergi kimlik numarası,
- çekin basıldığı tarih,
- tüzel kişilerde varsa Merkezi Sicil Kayıt Sistemi (MERSİS) numarası,
- tüzel kişi adına çek düzenleyen kişinin adı ve soyadı ile
- çek hesabı sahibi ile düzenleyenin farklı kişiler olması halinde ayrıca düzenleyenin Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasının yazılması ve
- imzaya imkân verecek ibarelerin konulması öngörülmüştür.

6728 sayılı Kanunun 70’inci maddesinde, TTK m.780’de sayılan unsurlara iki yeni unsur eklenmiştir. Buna göre, “*banka tarafından verilen seri numarasının*” ve “*karekodun*” da çek üzerinde bulunması gerekmektedir. Madde gerekçesinde ifade edildiği üzere, fıkra yeni bentler eklenmek suretiyle, “*banka tarafından verilen seri numarası*” ile “*karekod*”, çekin şekli unsurları arasına alınarak, ihtiyarî olan karekodlu çek kullanımı zorunlu hale getirilmiş ve yapılan değişikliklerle, piyasada çekte duyulan güvenin artırılması

³⁷ <http://www2.tbmm.gov.tr/d26/1/1-0728.pdf> (Erişim tarihi: 25.11.2016).

³⁸ *Merkezi Nüfus İdare Sistemi (MERNİS)*, tüm ahvâlî şahsiye bilgilerini (ölüm, doğum, evlenme vb.) elektronik ortama aktaran ve ahvâlî şahsiye bilgilerinde meydana gelen her tür değişikliğin ülkenin her tarafına dağılmış merkezlerden anlık güncellenmesini ve bir ağ üzerinden güvenle paylaşımını sağlayan aynı zamanda kamu kuruluşları arasında sürat ve etkinliği artırmayı amaçlayan bir uygulamadır. Bkz. http://www.nvi.gov.tr/Hakkimizda/Projeler/Mernis_Genel.html?pageindex=3 (Erişim tarihi: 25.11.2016).

³⁹ *Merkezi Sicil Kayıt Sistemi (MERSİS)*, kamu kurumlarının tüzel kişiliklerle ilgili ihtiyaç duyduğu bilgilerin tek noktadan sunulmasını amaçlayan, sisteme dâhil kişiliklere ait bilgilerin vergi numarası ile bir sistemde birleştirilmesi sağlayan bir uygulamadır. Bkz., <http://www.mersis.info/> (Erişim tarihi: 25.11.2016). Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğ m.2/1 (e)’ye göre MERSİS: “*Ticaret sicili işlemlerinin elektronik ortamda yürütüldüğü, ticaret sicili kayıtları ile tescil ve ilan edilmesi gereken içeriklerin düzenli olarak depolandığı ve elektronik ortamda sunulduğu, Bakanlık ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği nezdinde oluşturulan ve işletilen merkezi ortak veri tabanını da içeren bilgi sistemini*” ifade eder.

ve karşılıksız çekin engellenmesi amaçlanmıştır⁴⁰. Nitekim ticari hayatta, düzenlenen çeklerin karşılıksız çıkabilme ihtimâli her zaman risk almayı gerektirmekte ve bu da güvensizliğe neden olmaktadır. Karekodlu çek uygulaması ile çekin karşılıksız kalması sonucu ortaya çıkan hayal kırıklıkları, dolandırıcılık ve sahte çek gibi tahsilatta sorun yaratan durumların ortadan kalkacağı ifade edilmektedir⁴¹. Özellikle çek üzerinde yer alan karekodun *Findex uygulamasında* okutularak, çeki düzenleyen kişinin ve/veya çek hesap sahibinin düzenlemiş olduğu çeklere ilişkin ödeme alışkanlığının hamil tarafından hızlı ve kolaylıkla görülebilmesi ve bu sonuca göre çeki kabul edip etmemeye karar verebilmesi, karşılıksız çeklerin önüne geçilmesi noktasında son derece önem arz eden bir düzenleme olmuştur. Karekodlu çekin kullanımı, sadece hamil bakımından değil; çeki düzenleyen bakımından da bir takım avantajlar sağlayabilmektedir. Özellikle düzenleyen hakkında olumlu çek raporunun alınması halinde, bu durumun, düzenleyenin güvenli olduğunu göstererek kendisine itibar ve prestij sağlayacağı ve buna bağlı olarak çeklerinin piyasada kabulü sonucunu doğuracağı hiç şüphesizdir. Böylelikle piyasada/ticari hayatta güvenilir kişilerin birbirleri ile karşılaşması kolaylaşacak ve yatırım ortamının iyileştirilmesi/geliştirilmesi mümkün hale gelebilecektir.

C. 6728 Sayılı Kanunun Getirdiği Yenilikler

1. Karekodlu Çek

Karekodlu çek, bankalarca bastırılan çek defterlerinin her bir yaprağında yer alan iki boyutlu barkodun⁴² çek hesabı sahibinin veya cırantanın⁴³ ri-

⁴⁰ Bkz., 6728 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un m.70 hükmünün gerekçesine, s. 60/61, (<http://www2.tbmm.gov.tr/d26/1/1-0728.pdf>) (Erişim tarihi: 25.11.2016).

⁴¹ <https://www.findeks.com/blog/karekodlu-cek-sistemi-hayatimizda-neyi-degistirecek> (Erişim tarihi: 25.11.2016 (www.kkb.com.tr)).

⁴² Karekod tipi barkodlar, beyaz-siyah karelerden veya dikdörtgenlerden oluşur ve tek boyutlu barkodlardan farklı olarak daha çok veriyi içinde barındırır. Bkz. BOZER / GÖLE: s. 267.

⁴³ Kanaatimizce hükümde geçen “*ciranta*” ifadesi ile kastedilen “*lehtar*”dır. Zira lehtar, ilk ciro işlemini yapan kişidir. Bkz. ÜLGEN / HELVACI / KENDİGELEN / KAYA: s. 153. Nitekim Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğin 7’nci maddesinde de lehine karekodlu çek düzenlenen gerçek ve tüzel kişinin (*lehtarın*), teslim aldığı çeki, en geç ibraz tarihine kadar Karekod Okutma ve Bilgi Paylaşım Sistemine kaydetmesi gerektiği belirtilmiştir (*hükümün lafzından bir zorunluluk öngörüldüğü anlaşılmaktadır*). Aynı Tebliğ’in “*Yürürlük*” kenar başlıklı 12’nci maddesi uyarınca bu hüküm 31.12.2017 tarihinde yürürlüğe girecektir. Çek hesabı sahibine ait bankalara ibraz edilmiş çeklere ilişkin olarak lehtar tarafından Karekod Okutma ve Bilgi Paylaşım Sistemi’ne kaydedilen çekleri de karekodlu çek raporunda yer alan bilgiler arasında sayan Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğin 4/1-(e) hükmüyle de aynı sonuca varmak mümkündür. Söz konusu Tebliğ’in 12’nci maddesi uyarınca 01.01.2017 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiş bulunan 4’üncü maddeyle, lehtarın aldığı çeki Karekod Okutma ve Bilgi Paylaşım Sistemi’ne kaydetmesi hususunun, 31.12.2017 tarihine kadar lehtarın ihtiyarına bırakılmış olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan “*lehtar*” ibaresinin çekin zorunlu unsurlarından olmadığı dikkate alındığında, hamiline yazılı çekler bakımından, çeki Karekod Okutma ve Bilgi Paylaşım Sistemi’ne kaydedecek olan kişinin “*çeki elinde bulunduran yetkili hamildir*” olması gerekir. Ancak 31.12.2017 tarihinden sonra, gerek lehtarın gerek çeki elinde bu-

zası aranmaksızın "Findex Uygulaması"nda⁴⁴ okutulurak, çek hesabı sahibinin ve çeki düzenleyenin⁴⁵ TTK m.780/2'de sayılan bilgilerine ulaşma imkânı sağlayan bir çek uygulamasıdır. Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğ m.3/1-(b) hükmünde, çek üzerinde yer alacak karekodun tanımına yer verilmiştir. Buna göre, çek üzerinde yer alacak olan "karekod"; "6102 sayılı Kanunun 780'inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca çekin unsurlarından olan ve çek üzerine kare veya dikdörtgen olarak basılabilen, ISO/IEC 16022 International Symbology Specification-Data Matrix ECC 200 Versiyonunu esas alan, 6102 sayılı Kanunun 780'inci maddesinin ikinci fıkrasında ve bu Tebliğde sayılan diğer bilgilere erişilmesine ve bunların raporlanmasına olanak sağlayan iki boyutlu barkodu" ifade etmektedir. Bu anlamda karekodlu çeki, yeni bir çek türü olarak nitelendirmekten ziyade, çekin, zorunlu unsurlarına eklenen karekodu ile birlikte anılması sonucu bu şekilde adlandırıldığını belirtmekte fayda vardır. Karekodlu çek, çek hesabı açtıran çek kullanmak isteyen kişi tarafından muhatap bankadan talep edilir ve eğer bu kişi, Findex uygulamasına üye değilse, banka tarafından üyeliği gerçekleştirilir. Karekodlu çek taahhütnamesi imzalatılan çek hesabı sahibine, banka tarafından bastırılan karekodlu çek defteri verilir.

İlk olarak 15.06.2015 tarihinde T.C. Ziraat Bankası A.Ş. tarafından fiilen uygulanmaya başlanan ve ihtiyarî olan karekodlu çek sistemi, 6728 sayılı Kanunla yasal zemine kavuşturulmuş ve zorunlu hale getirilmiştir. Böylelikle, Türkiye, dünyada karekodlu çek kullanımını öngören ve bunu yasal bir düzenleme ile zorunlu hale getiren ilk ülke olmuştur⁴⁶. TTK m.780/3'e göre, TTK m.780/2'de belirtilen verilere ulaşılmasını sağlayacak Karekod Okutma ve Bilgi Paylaşım Sistemi⁴⁷, 5411 sayılı Kanunun ek 1'inci maddesi hükmü uyarınca kurulan Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi tarafından oluşturulacak ve Risk Merkezi sistemdeki verileri,

londuran yetkili hamilin aldığı karekodlu çeki, en geç ibraz tarihine kadar Karekod Okutma ve Bilgi Paylaşım Sistemi'ne kaydetmediği bir durumda, bunun yaptırımının ne olacağı sorusu cevapsız bırakılmıştır. Kanaatimizce, Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğin 7'nci maddesinde her ne kadar bir gereklilik/zorunluluk olarak öngörülmüş olsa da, aksi yönde ki davranışın yaptırımını kesinlikle başvuru hakkının kaybı şeklinde olmamalıdır/anlaşılmalıdır.

⁴⁴ Türkiye'nin önde gelen bankalarının ortaklığı ile kurulan *Kredi Kayıt Bürosu (KKB)* A.Ş. tarafından hayata geçirilen "Findeks Uygulaması", bireylere ve reel sektöre yönelik olarak tasarlanmış yeni bir finansal hizmet platformudur. Bu uygulama, herhangi bir ücret alınmaksızın akıllı telefonlara, tabletlere kolaylıkla indirilebilmektedir. Detaylı bilgi için bkz., <https://www.findeks.com/tanitim> (Erişim tarihi: 25.12.2016).

⁴⁵ TTK m.780/2'de çek alacaklarının, ellerinde bulunan çek ile "çek hesabı sahibine ve bu çeki düzenleyenlere" ilişkin verilere karekod aracılığıyla erişim sağlayabilecekleri belirtilmektedir. Hükmünde yer alan "çek hesabı sahibi ve bu çeki düzenleyenler" ibaresi, kanaatimizce yanlış bir değerlendirmeye mahal verecek şekilde geniş ifade edilmiştir. Zira çek hesabı sahibi dışında, çek hesabı sahibine ait çek yapraklarını kullanmak suretiyle çek düzenleyebilecek kişiler, ancak "temsilci" konumunda bulunan üçüncü kişiler olabilir. Bu doğrultuda "çek düzenleyenler" ibaresinden anlaşılması gereken, çek hesabı sahibi adına çek düzenlemeye yetkili olan ve bu yetkilendirmeye ait bilgilerin de Findex uygulamasına kaydedildiği kişiler olduğudur.

⁴⁶ PULAŞLI, Hasan: *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları*, 4. Baskı, Ankara Ekim 2015, s. 292.

⁴⁷ Bkz. Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğ m.3/1-(ç).

5411 sayılı Kanunun ek 1'inci maddesinin onbirinci fıkrası uyarınca, bilgi alışverişini gerçekleştirdiği şirket ile paylaşmaya yetkili olacaktır. Bu yetki kullanıldığı takdirde sistem, bilgilerin paylaşıldığı şirket nezdinde kurulabilecektir.

Karekodlu çekte, çekin sağ üst köşesinde düzenleme yerinin ve tarihinin bulunduğu yerin sol kısmında kare şeklinde bir karekod yer almaktadır⁴⁸. Çek hamili, çek yaprağı üzerinde yer alan karekodu, akıllı cihazlarına indirdiği *Findex Uygulaması* ile okutarak⁴⁹, çek yaprağının doğruluğuna ve keşidecinin geçmiş çek ödeme performansını gösteren özet bir çek raporuna ulaşabilecektir⁵⁰. Aynı zamanda çek metninde bir silinti, kazıntı, tahrifat veya bir başka kimyasal sahtecilik varsa, bunlar da çek üzerindeki karekodun, *Findex Uygulamasında* okutulması suretiyle tespit edilebilecektir⁵¹.

Karekodlu Çek Raporu, gerek geçmişte kullanılan çeklerin gerek hâlihazırda düzenlenmiş, ancak ödemesi yapılmamış çeklerin düzenleyeni ve çek hesabı sahibi hakkında olumlu ve olumsuz bilgilerin yer aldığı bir rapordur⁵². Bu rapor, Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğ m.3/1 (c) hükmünde, "karekodun okutulması suretiyle Türk Ticaret Kanununun 780'inci maddesinin ikinci fıkrasında ve bu Tebliğde yer verilen bilgileri içeren ve Karekod Okutma ve Bilgi Paylaşım Sistemi üzerinden sunulan rapor" şeklinde ifade edilmektedir. Çeki alan kişi, çek hesabı sahibinin ve çeki düzenleyenin çek raporuna ait bilgileri öğrenerek düzenleyenin tüm ödeme alışkanlıklarını, geçmişe ait ödenmiş ve ödenmemiş çeklerini, geçmişinde karşılıksız çek olup olmadığını öğrenme imkânı bulacaktır⁵³. Karekodlu çek raporunda, çeki düzenleyen kişiye ait bütün bankalardaki hesap bilgileri çek hamiline ayrıntılı bir şekilde sunulacaktır. Böylece çek hamili, çeki düzenleyene ait bankalardaki bilgileri elde etmiş olduğundan, karşılaştırmalı bir değerlendirme yaparak kabul edeceği çeki ilişkin olarak tahsilat sıkıntısı yaşayıp yaşayamayacağını öngörebilecektir. Ancak bu noktada akla şöyle bir soru gelebilir: Acaba tacir olsun olmasın her hamile, aldığı çeki Findex uygulamasında okutma yükümlülüğünün yüklenmesi, aksi takdirde karşı karşıya kalabileceği muhtemel tahsilat sıkıntılına katlanmasını öngörülmüş olması yerinde bir düzenleme midir? Öncelikle belirtmeliyiz ki, hamilin almış olduğu çeki Findex uygulamasında okutması bir yükümlülük değil, kendisine kanunen verilmiş bir yetkidir. Hamilin çeki Findex uygulamasında okutmaması

⁴⁸ PULAŞLI: s. 293.

⁴⁹ Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğ m.7'de lehine karekodlu çek düzenlenen gerçek ya da tüzel kişinin, teslim aldığı çeki en geç ibraz tarihine kadar Karekod Okutma ve Bilgi Paylaşım Sistemine kaydedebileceği ifade edilmiştir. Bu hüküm söz konusu Tebliğ'in "Yürürlük" kenar başlıklı 12'nci maddesi hükmü uyarınca 31.12.2017 tarihinde yürürlüğe girecektir.

⁵⁰ <https://www.findeks.com/blog/karekodlu-cek-sistemi-hayatimizda-neyi-degistirecek> (Erişim tarihi: 25.11.2016).

⁵¹ PULAŞLI: s. 293.

⁵² <https://www.findeks.com/blog/cek-kullanmaktan-cekimmemenizi-saglayan-urun-cek-raporu> (Erişim tarihi: 25.11.2016).

⁵³ <https://www.findeks.com/blog/cek-kullanmaktan-cekimmemenizi-saglayan-urun-cek-raporu> (Erişim tarihi: 25.11.2016).

herhangi bir hak kaybına neden olmayacaktır. Kaldı ki hamilin, aldığı çeki Findex uygulamasında okutup, düzenleyenin çeki ödeme hususunda güçlü konumda olduğunu görmesi halinde dâhi, çekin karşılıksız çıkması ihtimal dairesindedir. Öte yandan çek hamili, detaylı karekodlu çek raporu almaksızın, sadece çek endeksini görerek de çekin ödenebilirliği hakkında ön bilgiye sahip olabilir. Çek endeksi, çek raporunun özeti niteliğinde, kişilerin ya da kurumların ödeme alışkanlıkları hakkında bilgi veren bir sıralama notudur⁵⁴. Çek endeksi, geleceğe yönelik bir tahmin modeli değildir. Aksine bu endeks, geçmişte ödenen veya ödenmeyen çeklerin düzenleyenlerinin konumunu belirler. Çek endeksi, 0 ilâ 1000 puan arasında bir değer şeklinde ifade edilir. 1000 puan en risksiz durumu gösterir. Bir başka deyişle bu puan, düzenleyenin bütün çeklerini ödediği sonucunu ortaya koyar⁵⁵. Çek endeksi, son 36 ay içerisinde keşide edilen çeklerin sıklığı, günümüze yakınlığına, tutarlarına ve adetlerine bağlı olarak sıralanmasıyla hesaplanır⁵⁶.

TTK m.780/2 hükmü gereğince çek üzerinde yer alan karekodun okutulması suretiyle çek hesabı sahibinin ya da cirantanın rızası aranmaksızın, çek hesabı sahibinin çeklerini ödeme/ödememe bilgileri üçüncü kişilerin erişimine sunulacaktır. Özet çek raporunda yer alacak bilgiler, TTK m.780/2'de on beş bent halinde sayılmıştır⁵⁷. Çek üzerinde yer alan karekodun Findex Uygulamasında okutulması ile üçüncü kişiler çek hesabı sahibinin “*adı soyadı*”nı veya “*ticaret unvanı*”nı kolaylıkla görebilecek; böylece dolandırıcılığın, ikiz çek veya sahte çek kullanımının önüne geçilebilecektir⁵⁸. Yeri gelmişken belirtmeliyiz ki, TTK m.780/2-(a)'da yer alan, “*Çek hesabı sahibinin adı, soyadı veya ticaret unvanı*” şeklindeki ifadenin, 5941 sayılı ÇekK m.217-(c)'de olduğu gibi, “*Çek hesabı sahibi gerçek kişinin adı ve soyadı, tüzel kişinin adı*” şeklinde olması daha isabetli ve yerinde olurdu. Böylece çek hesabı sahibinin bir dernek ya da vakıf olduğu ihtimallerde “*tüzel kişinin adı*” ibaresi, hem “*ticaret şirketlerini*” hem de “*dernek ve vakfı*” kapsayacaktır. Bu konuda ortaya çıkabilecek her türlü tereddüdün önüne geçilebilmesi amacıyla söz konusu mevcut ibarenin “*çek hesabı sahibinin adı*” şeklinde olmasının daha uygun bir tercih olacağı kanaatindeyiz. Zira ad kavramı, gerçek kişilerde “*özd ad ve soyad*”⁵⁹, ticaret şirketlerinde “*ticaret unvanını*”, dernek ve vakıflarda ise, “*vakfın*

veya *derneğin adını*”⁶⁰ ifade eder. Görüldüğü üzere söz konusu ibare, mevcut haliyle, bir derneğin veya vakfın çek hesabı sahibi olması ihtimalini kapsamamaktadır.

Bunun gibi, özellikle yetkisiz temsilin doğuracağı olumsuz sonuçları ortadan kaldırmak amacıyla, çek hesabı sahibinin tacir olması halinde, ticaret siciline tescil edilen yetkililerinin adı soyadı veya ticaret unvanı da bu sistem sayesinde çek raporunda görülebilecektir. Böylece, yetkisiz temsilin ortaya çıkarılabileceği olumsuzluklar da giderilmeye çalışılmıştır. Bu noktada özellikle gerçek kişiler bakımından yetkisiz temsili düzenleyen ÇekK m.5/3 hükmüne göz atmakta fayda bulunmaktadır: ÇekK m.5/3 hükmünde, çek hesabı sahibi gerçek kişinin, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci veya vekil olarak tayin edemeyeceği, gerçek kişinin temsilcisi veya vekili olarak çek düzenlenmesi hâlinde, bu çekten dolayı hukukî ve cezaî sorumluluğun çek hesabı sahibine ait olacağı belirtilmektedir⁶¹. Öte yandan TTK m.678'de temsile yetkili olmadığı hâlde temsilcisi sıfatıyla bir poliçeye imzasını koyan kişinin, o poliçeden dolayı bizzat sorumlu olacağı; bu poliçeyi ödediği takdirde, temsil olunduğu kabul edilen kişinin haiz olabileceği haklara sahip olacağı, yetkisini aşan temsilci için de bu hükmün uygulanacağı⁶² ve TTK m.818/1 (e)'de yer alan atf dolayısıyla bu hükmün çekler hakkında da uygulanacağı belirtilmektedir. Öğretide ÇekK m.5/3 hükmünün, TTK m.678'in çekler hakkında uygulanmasını engellemeyeceği kabul edilmektedir⁶³. Kanaatimizce, öğretide *Kırca*'nın da haklı olarak belirttiği üzere, ÇekK m.5/3'te yer alan ifadeden anlaşılması gereken, çek hesabı sahibi ger-

⁵⁴ <https://www.findeks.com/urunler/cek-endeksi> (Erişim tarihi: 25.11.2016).

⁵⁵ <https://www.findeks.com/urunler/cek-endeksi> (Erişim tarihi: 25.11.2016).

⁵⁶ <https://www.findeks.com/urunler/cek-endeksi> (Erişim tarihi: 25.11.2016).

⁵⁷ İlerleyen sayfalardaki açıklamalarımızda bu bilgilere yer vereceğiz.

⁵⁸ 31.12.2016 tarihine kadar ihtiyarî olan karekodlu çek kullanımının, bu tarihten sonra zorunlu hale gelmesi nedeniyle, Findex uygulamasının TTK m.780/2 ve Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğ kapsamında güncellenmesi gerekmektedir.

⁵⁹ <https://www.findeks.com/blog/karekodlu-cek-sistemi-hayatimizda-neyi-degistirecek> (Erişim tarihi: 25.11.2016).

⁶⁰ HELVACI, Serap: *Gerçek Kişiler*, 4. Baskı, İstanbul 2012, s. 168-169.

⁶⁰ Vakıflar Yönetmeliğinin 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (y) bendinde, vakıf senedinin tanımı yapılırken “*vakıfların adını*” şeklinde belirtme yapılmıştır. “*Dernek adı*” için ayrıca bkz. Dernekler Kanunu m.4/1-(a).

⁶¹ Kanunkoyucunun, bir yandan gerçek kişiler adına çek düzenlenmesini yasaklaması diğer yandan da bu yasağa rağmen çek düzenlenmesi halinde temsilci yerine hesap sahibinin sorumlu tutması tartışmaya açıktır. Nitekim bu konuda ayrıntılı açıklamalar için bkz. TOPÇUOĞLU, Metin: “*Yeni Çek Kanunu Çerçevesinde Çeklerde Gerçek Kişilerin Temsili ve Temsilin Sonuçları*”, BATİDER, S. 4, C. XXVI, Y. 2010, s. 140.

⁶² TTK m.678'de yer alan yetkisiz temsile ilişkin hüküm ile TBK m.46'da ile m.47'de yer alan yetkisiz temsile ilişkin hükümler farklılık göstermektedir. Şöyle ki, TBK m.46/1'de, TTK m.678'de yer alan düzenlemenin aksine, bir kimse yetkisi olmadığı hâlde temsilci olarak bir hukukî işlem yaparsa, bu işlemin, ancak onadığı takdirde temsil olunanı bağlayacağı öngörülmüştür. Temsil olunanın, açık veya örtülü olarak hukukî işlemi onamaması halinde ise, bu işlemin geçersiz olmasından doğan zararın giderilmesi, yetkisiz temsilciden istenebilecektir. Diğer yandan TTK m.678'de, temsile yetkili olmadığı halde temsilci sıfatıyla bir poliçeye imzasını koyan kişinin, o poliçeden dolayı bizzat sorumlu olacağı, bu poliçeyi ödediği takdirde, temsil olunduğu kabul edilen kişinin haiz olabileceği haklara sahip olacağı, yetkisini aşan temsilci için de bu hükmün aynı şekilde uygulanacağı belirtilmiştir. Ancak yetkisini aşan temsilcinin, yetkisiz temsilci gibi bedelin tamamından bizzat ve şahsen sorumlu tutulması öğretide tartışma konusu olmuştur. Nitekim yetki aşımı halinde temsil olunanın yetki miktarına kadar dâhi kambiyo sorumluluğu altına girmeyeceğinin kabul edilmesinin hamili koruma fikri ile bağdaşmayacağı belirtilmektedir. Detaylı bilgi ve farklı görüşler için bkz. ARICI, Fatih: “*Kambiyo Senetlerinde Temsilcinin Yetkisini Aşarak Kambiyo Taahhüdünde Bulunmasından Doğan Sorumluluk*” Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na Armağan, 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 1999, s. 22- 28.

⁶³ KIRCA, İsmail: *5941 Sayılı Çek Kanunu Konferans*, Ankara 2010, s. 41-42; REİSOĞLU, Seza: *Çek Hukuku*, Ankara 2011, s. 55-56.

çek kişinin, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci veya vekil olarak tayin edemeyeceği, ancak bir başkasını temsilci veya vekil tayin ettiği durumda da düzenlenen çekin geçersiz olmayacağı, bununla birlikte hukukî ve cezaî sorumluluğun çek hesabı sahibine ait olacağıdır⁶⁴. Oysa ki TTK m.678'de, yetkisi olmadığı halde temsilci sıfatıyla poliçeye/çekte imza koyan kişinin o poliçeden/çekten bizzat sorumlu olacağı vurgulanmaktadır. Çek üzerindeki karekodun okutulması suretiyle çek hesabı sahibinin ticaret siciline tescil edilen yetkililerinin adı soyadı veya ticaret unvanı bilgilerine üçüncü kişiler ulaşabileceğinden, gerçek kişi tacirler bakımından TTK m.678'de belirtilen durumun ortaya çıkması da önlenmiş olacaktır. Ancak unutulmamalıdır ki, ticari işletmelere atanan ticari temsilcilerin, hukuken bu sıfatı kazanabilmesi için Türk Borçlar Kanunu (TBK) m.547 gereği atanmış olmaları yeterli olup, ayrıca ticaret siciline tescil edilmeleri zorunlu değildir. Bir başka ifadeyle, ticari temsilcinin atanmasında ticaret siciline yapılacak tescilin etkisi kurucu değil, açıklayıcıdır⁶⁵. Ancak buna rağmen ticari temsilcinin temsil olunan tarafından atandığı, fakat ticaret siciline tescil edilmediği gibi, bilgilerinin Findex uygulamasına kaydedilmediği ve çekin ticaret siciline tescil edilmeden faaliyet yürüten bir ticari temsilci tarafından düzenlendiği olasılıkta, Findex uygulamasında bilgileri yer almadığı için, bu temsilcinin yetkisiz olduğu düşüncesiyle çekin üçüncü kişiler tarafından kabul edilmemesi gibi bir sonuçla karşı karşıya kalınabilir. Diğer taraftan, ticaret siciline tescil edilmeyen, fakat Findex uygulamasına ticari temsilci olarak kaydedilen kişi/kişilerin, ticari temsilci niteliğine üçüncü kişilerin ne derece itibar edeceği de diğer bir soru işareti olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca belirtmeliyiz ki, tacir adına kambiyo senedi düzenleyebileceklerin, sadece ticari temsilciden ibaret olmadığı da açıktır. Bu durumda, örneğin, tacirin kendi adına kambiyo senedi düzenleyebilmesi için TBK m.551/2'ye göre açıkça yetkilendirdiği ticari vekile ait bilgilerin de Findex uygulamasına kaydedilmesi söz konusu olabilecektir. Bilindiği üzere ticari vekil⁶⁶, TBK m.551/2 uya-

rınca kendisine açıkça yetki verilmedikçe, tacir adına borçlanamaz ve kambiyo taahhüdünde bulunamaz⁶⁷. Bu yetkilendirmenin açıkça yapıldığı, fakat ticari vekilin Findex uygulamasında bilgilerinin yer almadığı veya yetkisinin herhangi bir şekilde sona ermesine rağmen Findex uygulamasında yer alan bilgilerinin silinmediği/güncellenmediği ihtimallerinde çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalınabilecektir.

TTK m.780 hükmünde ele alınması gereken bir diğer husus ise, "Çek hesabı sahibinin tacir olması hâlinde, ticaret siciline tescil edilen yetkililerinin adı, soyadı veya ticaret unvanı" ifadesinde yer alan "ticaret unvanı" ibaresidir. Zira hükmün, özellikle ticari temsilci bakımından ele alınması durumunda, tüzel kişinin ticari temsilci tayin edilip edilemeyeceği yönündeki tartışmaları ortadan kaldıracak nitelikte olduğu söylenebilir. Öğretide bir görüş, tüzel kişinin ticari temsilci atanması halinde bu yetkinin onun yetkili organı tarafından kullanılacağı, dolayısıyla, işletme sahibi müvekkilin herhangi bir etkisi olmaksızın ticari temsilcinin tüzel kişilik tarafından değiştirilebileceği, bu yüzden ticari temsil yetkisinin devredilemeyeceğine ilişkin kuralın çığnemiş olacağı, daha da önemlisi, ticari temsilciliğin verilmesinin ticari işletmeyi işleten ile ticari temsilci arasındaki güven ilişkisine dayandığı ve ticari temsil yetkisini icra edecek organın kolaylıkla değişebileceği tüzel kişilerle işletme sahibi arasında bu güven ilişkisinin kurulmasının olanaksız olduğu düşüncesiyle, tüzel kişilerin ticari temsilci olmaması gerektiği yönünde fikir beyan etmiştir⁶⁸. Diğer bir görüş ise, işletme sahibinin tüzel kişiyi ticari temsilci tayin etmesi halinde, kendisini temsil edecek gerçek kişilerin seçiminde herhangi bir etkisinin olmayabileceğini ve bu kişilerin zamanla değişebileceğini hesaba katması gerektiği, tüzel kişinin yetkili organının sonradan değiştirilmesinin de ticari temsilcilik yetkisinin devredilemeyeceği yönündeki ilkeye ters düşmeyeceği, zira ticari temsilci sıfatının organı oluşturan gerçek kişilere

sınırlı yetkiye sahip ticari vekil veya diğer tacir yardımcıları olarak atayabileceği, bunların görevlerinin ve yetkilerinin iç yönergede açıkça belirleneceği, iç yönergenin noter onaylı suretinin tescilin ve ilânının zorunlu olduğu, dolayısıyla atamanın, sadece iç yönergeyle olamayacağı, yetkilendirilen ticari vekil veya diğer tacir yardımcılarının ayrıca ticaret siciline tescil ve ilân edileceği belirtilmiştir.

⁶⁴ KIRCA: *Çek Kanunu*, s. 41-42. Öğretide Ayhan, gerçek kişilerin kendileri adına çek düzenlemek üzere temsilci veya vekil tayin edebileceği, böyle bir çekin geçerli kabul olunacağı, sadece hukukî ve idari (6728 sayılı Kanun değişikliğiyle, "cezaî") yaptırım açısından çek hesap sahibinin sorumlu olacağını kabul etmektedir. Bkz. AYHAN, Rıza / ÖZDAMAR, Mehmet / ÇAĞLAR, Hayrettin: *Ticari İşletme Hukuku, Genel Esaslar*, 8. Baskı, Ankara 2015, s. 440.

⁶⁵ KIRCA, İsmail: *Ticari Mümessillik*, Ankara 1996, s. 99; TEOMAN, Ömer: "Tacir Yardımcıları", Tüm Makalelerim, Cilt III: 2002-2010, İstanbul 2010, s. 16; ŞENER, Oruç Hami: *Ticari Temsilci ve Ticari Temsil Yetkisi*, 1. Baskı, Ankara 2015, s. 106; KAYA, Arslan / ÜLGEN, Hüseyin / HELVACI, Mehmet / KENDİGELEN, Abuzer / NOMER ERTAN, Füsün: *Ticari İşletme Hukuku*, 5. Baskı, İstanbul, 2015, s. 680.

⁶⁶ Ticari işletmelere atanacak ticari vekilin tacir veya ticari temsilci tarafından tayini mümkün olup, atanması herhangi bir şekle bağlı değildir; açık veya örtülü bir irade beyanı ile görevlendirilmesi mümkündür. Buna karşılık 11.09.2014 tarihli ve 29116 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 6552 sayılı İş Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanunun 131'inci ve 132'nci maddeleri ile TTK'nın 371'inci ve 629'uncu maddelerine eklenen hükümlerle, anonim ortaklıklarda yönetim kurulunun, limited ortaklıklarda müdürlerin, temsile yetkili olmayan yönetim kurulu üyelerini ya da şirkete hizmet sözleşmesiyle bağlı olanları,

⁶⁷ Ticari vekile veya diğer tacir yardımcılarına ait bilgilerin Findex uygulamasına kaydedilmesi halinde, Findex uygulamasına yapılan bu kayıtların "kambiyo senedi düzenlemesi hususunda açıkça yetki verildiği" anlamına gelmesi gerektiği kanaatindeyiz.

⁶⁸ ŞENER: 62-63; DEMİRKAPI, Ertan: "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Ticari Temsilciye İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", DEÜHFD, C. 12, Özel Sayı 2010, (Basım Yılı 2012), s. 813; benzer şekilde bkz. ARKAN, Sabih: *Ticari İşletme Hukuku*, 22. Baskı, Ankara 2016, s. 176; KARAYALÇIN, Yaşar: *Ticaret Hukuku I. Giriş - Ticari İşletme*, 3. Baskı, Ankara 1968, s. 487. TTK m.359/2 hükmü ile tüzel kişilerin de anonim şirketlerde yönetim kuruluna üye seçilebilmelerinin mümkün hale geldiği (limited şirketlerde müdürlerin tüzel kişi tayin edilmesi hakkında bkz. TTK m.623/2) buna karşılık benzer bir açık hükmün TBK'da ticari temsilci ile ilgili olarak yer almadığından, tüzel kişilerin TTK'ya göre de ticari temsilci atanmaması gerektiği yönündeki görüş için bkz. AYHAN / ÖZDAMAR / ÇAĞLAR: s. 436-437. Tüzel kişinin ticari temsilci atanmaması gerektiğine ilişkin görüş için ayrıca bkz. BERZEK, Ayşe Nur: *Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri*, 10. Baskı, İstanbul 2013, s. 150; ASLAN, İ. Yılmaz: *Ticaret Hukuku Dersleri*, 8. Baskı, Bursa 2012, s. 87.

değil; bizzat tüzel kişinin kendisine ait olduğu gerekçeleriyle tüzel kişilerin ticari temsilci atanmasında herhangi bir hukukî engelin olmadığını ileri sürmektedir⁶⁹. Nihayet TTK m.780/2-(b)'de yer alan, “Çek hesabı sahibinin tacir olması hâlinde, ticaret siciline tescil edilen yetkililerinin adı, soyadı veya ticaret unvanı” şeklindeki ifade, tüzel kişilerin ticari temsilci olup olmaması yönündeki tartışmalara son vermiş olduğundan, tüzel kişilerin ticari temsilci tayin edilebilmesi noktasında artık şüphe duymamak gerekir.

Çek hesabı sahibinin;

- çek hesabı bulunan toplam banka sayısı,
- çek hesabı sahibine ait bankalara ibraz edilmemiş çek adedi ve tutarı,
- düzenlenerek bankalara teslim edilen çeklerin adedi ve tutarı,
- son beş yıl içerisinde ibrazında ödenen çeklerin adedi ve tutarı,
- ibraz edilen ilk çekin ibraz tarihi,
- ibraz edilen son çekin ibraz tarihi ve
- ibrazında ödenen son çekin ibraz tarihi

bilgileri de karekod ile üçüncü kişilerin erişimine sunulmaktadır. Ayrıca;

- son beş yılda “karşılıksızdır” işlemi gören ve halen ödenmemiş çeklerin adedi ve tutarları,
- son beş yılda “karşılıksızdır” işlemi gören ve sonradan ödenen çeklerin adedi ve tutarı,
- son beş yılda “karşılıksızdır” işlemi gören son çekin ibraz tarihi,
- çek hesabı sahibi hakkında çek hesabı açma yasağı bulunup bulunmadığı, varsa yasaklama kararının tarihi,
- her bir çek yaprağı ile ilgili olarak tedbir kaydı olup olmadığı,
- çek hesabı sahibi tacirse, iflasına karar verilip verilmemesi, iflasına karar verilmişse kararın tarihi de

çek hesabı sahibi ya da cırantanın rızası aranmaksızın üçüncü kişilerin erişimine sunulacaktır.

Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğin “Karekodlu çek raporunda yer alan bilgiler” kenar başlıklı 4'üncü maddesinde ise, TTK m.780/2'de sayılan bilgilere ek olarak “muhatap bankanın ticaret unvanı” ve “seri numarası” da sayılmıştır. Böylelikle, çek üzerinde yer alan karekodun okutulması suretiyle “muhatap bankanın ticaret unvanı” ve banka tarafından verilen “seri numarası” da üçüncü kişiler tarafından görülebilecektir. Esasında “muhatap bankanın ticaret unvanı” ve “seri numarası” çek metninde yer almak zorunda olduğundan, bu bilgilerin çekin karekod ile okutulmasına gerek duyulmadan üçüncü kişiler

tarafından görülebileceği son derece açıktır. Ayrıca TTK m.780/2-(d)'de yer alan, “çek hesabı sahibine ait bankalara ibraz edilmemiş çek adedi ve tutarı” ifadesi, Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğ m.4/1-(e)'de; “Çek hesabı sahibine ait bankalara ibraz edilmemiş çeklere ilişkin olarak lehtar tarafından karekod okutma ve bilgi paylaşım sistemine kaydedilen çeklerin adet ve tutarı” şeklinde kaleme alınmıştır. Diğer taraftan, Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğin 4'üncü maddesinin ikinci fıkrasında, karekodlu çek raporunda, “sistem işleticisi tarafından birinci fıkrada yer verilen bilgiler kullanılarak farklı hesaplamalar yapılması suretiyle türetilen bilgilere”, “ilgili kanunlarda aleni oldukları hükme bağlanan ve paylaşılması rıza gerektirmeyen bilgilere” ve “çek hesabı sahibi ya da cırantanın üçüncü kişilerin erişimine açılmasına yazılı olarak onay verilen diğer bilgilere” de yer verilebileceği düzenlenmiştir. Aynı Tebliğ'in 4'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında da, birinci fıkrada yer alan bilgilerin sistem işleticisi tarafından bankalardan, kaynak kuruluşlardan ve çek lehtarlarından ilgili mevzuat çerçevesinde temin edileceği, bu bilgilerden Sistem İşleticisine iletilmeyenlere karekodlu çek raporunda yer verilmeyeceği ifade edilmiştir.

Çek hesabı sahibinin son derece detaylı sayılabilecek bu bilgilerinin çek hesabı sahibinin ya da cırantanın rızası aranmaksızın üçüncü kişilere sunulmasının ne kadar doğru olacağı veya bu durumu yaratabileceği muhtemel olumsuzluklar da hiç şüphesiz tartışmaya açıktır. Nitekim çek hesabı sahibine ait TTK m.780/2'de sayılan bilgilerin kişisel veri⁷⁰ olarak değerlendirilmesi ve bu kişisel verilerin üçüncü kişiler tarafından kötüye kullanılması ihtimâli, hiç şüphesiz ayrı bir sorun olarak karşımıza çıkabilecektir. Bir bilginin kişisel veri olabilmesi için kişilerin, hem kişisel hem nesnel bilgilerini içermesi gerekir⁷¹. Bu anlamda, kanaatimizce, çek hesabı sahibinin piyasada çek raporu notu dolayısıyla tanınması, çek hesabı sahibinin kendi rızası dışında üçüncü kişilerde ekonomik açıdan olumlu veya olumsuz bir intiba bırakması, özellikle çek hesabı sahibine ait bilgilerin haksız rekabete varacak ölçüde üçüncü kişilerce kullanılması, şüphesiz ki ilgili düzenlemenin uygulamada ortaya çıkarabileceği çok ciddi sorunlar olarak öngörülebilmektedir⁷².

2. Banka Tarafından Verilen Seri Numarası

6728 sayılı Kanun ile TTK m.780'inci maddesinde sayılan çekin unsurlarına “karekod”un yanı sıra “ban-

⁷⁰ Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Hakkında Yönetmelik m.3/1-(h)'de “kişisel veri”; “belirli veya kimliği belirlenebilir gerçek ve tüzel kişilere ilişkin bütün bilgiler” şeklinde ifade edilmektedir.

⁷¹ ÖZDEMİR, Hayrunnisa: Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması, Ankara 2009, s. 125.

⁷² Çek hesabı sahibine ait bilgilerin eksik, yanlış ya da güncel olmaması hallerinden doğabilecek zararlardan kimlerin hukuken sorumlu olacağı şeklindeki sorunlar, Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğin 8'inci ve 9'uncu maddelerinde açığa kavuşturulmaya çalışılmıştır.

⁶⁹ KIRCA: “Ticari Mümessillik” s. 83-85.

ka tarafından verilen seri numarası⁷³" da eklenmiştir. Çek Defterlerinin Baskı Şekline, Bankaların Hamile Ödemekle Yükümlü Olduğu Miktarın Belirlenmesine İlişkin 2010/2 sayılı Tebliğ m.3/1-(e)'de çek yapraklarının MICR-Manyetik Mürekkepli Karakter Okuma (Magnetic Ink Character Recognition) yöntemi ile ve E-13B kodlama standardı kullanılarak manyetik mürekkep ile kodlanacağı, çek yapraklarının alt kısmında kodlama alanı için 16 mm'lik boşluk bırakılacağı, kodlama alanının sağ ve sol köşelerinden yatay olarak 7,937 mm, alt ve üst kısmından da dikey olarak 6,35 mm'lik boşluklar bırakılmak suretiyle bulunan kodlama satırı üzerine soldan itibaren *seri numarası*, *banka ve şube isimlerini tanımlayan banka ve şube kodu*, *hesap numarası* ve *çek tutarına ilişkin bilgilerin* belirtilen karakter ve sembol sayıları dikkate alınarak kodlanacağı ifade edilmiştir. Ayrıca sembollerin, çekin sağ kenarından başlayarak tutar, hesap numarası, şube ve banka kodunun başlangıcında, seri numarası kodunun başlangıç ve bitiminde kullanılacağı belirtilmiştir.

3. Karekod veya Banka Tarafından Verilen Seri Numarası Bulunmayan Çeklerin Geçerliliği

6728 sayılı Kanunun, "*Unsurlar*" kenar başlıklı TTK m.780 hükmünde değişiklikler meydana getiren 70'inci maddesiyle, çekte bulunması gereken unsurlara "karekod" ve "banka tarafından verilen seri numarası"nın da eklendiğini yukarıda belirtmiştir.

6728 sayılı Kanunla eklenen "*karekod*" ve "*banka tarafından verilen seri numarası*"nın çek açısından zorunlu unsurlar mı yoksa ihtiyarî unsurlar mı olduğunun belirlenmesi gerekmektedir. 6728 sayılı Kanunla değişikliği uğrayan TTK m.781/1'de, "*780'inci maddede gösterilen unsurlardan birini içermeyen bir senet, ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkralarda yazılı hâller dışında çek sayılmaz*" denilmek suretiyle, "*karekod*" ve "*banka tarafından verilen seri numarası*" bulunmayan çeklerin geçersiz olacağı açıkça belirtilmiştir. Bunun yanı sıra 6728 sayılı Kanunun 70'inci maddesinin gerekçesinde, muhatap banka tarafından verilen seri numarası ile karekodlu çek kullanımının zorunlu hale getirildiği ifade edilmektedir. Yine 6728 sayılı Kanunla, 6102 sayılı TTK'ya eklenen geçici 11'inci maddeyle, 31.12.2016 tarihinden sonra bankalarca çek hesabı sahiplerine, TTK'nın 780'inci maddesine bu Kanunla eklenen hüküm gereğince bulunması gereken karekod ve banka tarafından verilen seri numarası unsurlarını içermeyen çek yaprağı verilemeyeceği; ancak 31.12.2016 tarihinden önce basılan çeklerde bu unsurların aranmayacağı belirtilmektedir⁷⁴. Gerek Kanun gerekçesinde gerek geçici 11'inci maddede açıkça belirtildiği üzere, 31.12.2016

tarihine kadar muhatap bankalarca bastırılan çeklerde karekod ve banka tarafından verilen seri numarası, zorunlu unsurlar olmamakla birlikte; 31.12.2016 tarihinden sonra bankalar tarafından bastırılıp, talebi uygun bulunan müşterilere verilecek olan çeklerde karekodun ve banka tarafından verilen seri numarasının bulunması zorunlu olacaktır. Bir başka ifadeyle, bu tarihten sonra bankalarca, "*karekod*" ve "*banka tarafından verilen seri numarası*" unsurlarını içermeyen çek defteri bastırılıp verilemeyecektir. Dolayısıyla, 31.12.2016 tarihinden sonra bastırılmış, ancak karekod ve banka tarafından verilen seri numarası bulunmayan "*çekler*", diğer unsurları taşısa dâhi, hukuken çek olarak kabul edilmeyeceğinden, "*karekod*" ve "*banka tarafından verilen seri numarası*" da (*mutlak*) zorunlu unsur olarak nitelendirilmelidir.

6728 sayılı Kanunla, TTK m.780'de yer alan zorunlu unsurlara karekodun ve banka tarafından verilen seri numarasının da eklenmesi ve ÇekK. m.5'te çek defterlerinin bankalarca bastırılacağına ilişkin öngörülmesi dolayısıyla, artık bankalarca bastırılan matbu çek yaprakları olmadan çek düzenlenemeyeceği sonucuna ulaşılabileceği rahatlıkla söylenebilir. Nitekim bu kanun değişikliğinden önce, bir kişinin matbu çek yapraklarını kullanmaksızın boş bir kâğıda, ister elle ister bilgisayar ortamında çekte bulunması zorunlu unsurları yazarak bir senet düzenlenmesi halinde, bu senedin çek vasfını kazanacağı ifade edilmekteydi⁷⁵. Her ne kadar 5941 sayılı ÇekK m.2/5'te çek defterlerinin bankalarca bastırılacağı belirtilmiş, ÇekK m.2/7'de çek defterinin her bir yaprağında yer alması gerekli unsurlar sayılmış olsa da, kanaatimizce, ÇekK m.2/9'da Türk Ticaret Kanunundaki unsurları taşıması kaydıyla, düzenlenen çekin bu maddede yer alan koşullara aykırı olması çekin geçerliliğini etkilemez denilmek suretiyle, Türk Ticaret Kanunundaki zorunlu unsurları taşımak kaydıyla matbu çek yaprağı kullanılmadan düzenlenen bir senedin çek olarak kabulü mümkündür. Ancak TTK m.781/1'de yer alan açık düzenleme karşısında, "*karekod*" ve "*banka tarafından verilen seri numarası*" unsurlarını içermeyen bastırılmış matbu çek yaprakları kullanılmadan düzenlenen senet, artık çek olarak nitelendirilemeyecektir. 31.12.2016 tarihinden sonra muhatap bankadan çek defteri almış olan müşteri, karekod ve banka tarafından verilen seri numarası taşıyan matbu çek yaprakları olmaksızın çek düzenleyemeyecek, düzenleyecek olsa dâhi bu senetler çek olarak kabul edilemeyecektir.

Diğer taraftan, TTK m.781/4 hükmü uyarınca, yabancı banka tarafından bastırılan çeklerde, TTK m.780/1-(g) bendinde belirtilen "*banka tarafından verilen seri numarası*" ve /veya (h) bendinde belirtilen "*karekodun*" bulunmaması senedin çek olarak geçerliliğini etkilemeyecektir.

⁷³ Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğ m.3/1-(g)'de *seri numarası*nın; bankalar tarafından verilen ve 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 2'inci maddesinin altıncı fıkrası kapsamında hazırlanan tebliğde belirtilen seri numarası olduğu ifade edilmiştir.

⁷⁴ Benzer şekilde bkz. Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğ m.11: "(1) Bankalar, 31/12/2016 tarihinden sonra karekod içermeyen çek yaprağı basamaz ve veremez. (2) Yabancı banka tarafından bastırılmış çeklerde "seri numarası" ve "karekod" bulunmaması senet olarak çekin geçerliliğini etkilemez".

⁷⁵ Çek defterlerinin, ancak bankalarca bastırılacağı/basılacağına ilişkin hükümler, öğretilde matbu çek yaprağı kullanımının zorunlu olduğu yönünde bir tartışma yaratmış olmakla birlikte, *Kendigelen*'e göre, çeklerin baskı şekline, matbu çek yapraklarının kullanımına ilişkin hükümler sadece çekle ödemelerin düzenli bir şekilde gerçekleştirilmesi amacıyla öngörülmüştür. Bkz. KENDİGELEN: *Çek Hukuku*, s. 70-72.

6728 sayılı Kanunla yapılan düzenleme neticesinde ele alınması gereken bir diğer önemli husus ise, 31.12.2016 tarihinden sonra bankalar nezdinde veya çek hesap sahiplerinin elinde hâli hazırda bulunan ya da piyasada tedavül eden mevcut çeklerin akıbetinin ne olacağıdır. TTK m.781/1 hükmüne bakıldığında, karekod ve banka tarafından verilen seri numarası bulunmayan çeklerin geçersiz olacağı; TTK'ya eklenen Geçici Madde 11'de ise, 31.12.2016 tarihinden sonra bankalarca çek hesabı sahiplerine, 780'inci maddeye bu Kanunla eklenen hüküm gereğince bulunması gereken karekod ve banka tarafından verilen seri numarası unsurlarını içermeyen çek yaprağı verilemeyeceği; 31.12.2016 tarihinden önce basılan çeklerde bu unsurların aranmayacağı belirtilmekte; fakat 31.12.2016 tarihinden sonra, eski düzenlemeye göre bastırılan ve tedavül eden çeklerin akıbetinin ne olacağı konusunda bir düzenlemeye yer verilmediği görülmektedir. Kanaatimizce, TTK'ya veya Çekk'ya, 31.12.2016 tarihinden önce bastırılan çeklerin, bu tarihten sonra geçerliliklerini kaybedeceklerine ilişkin geçici bir madde eklenmemiş olması; bankalara, bastırılan bu çek defterlerinin toplanması ve imhası gibi bir yükümlülük yüklenmemesi gibi nedenlerle, 31.12.2016 tarihinden önce bastırılan ve halen müşterilerin/hamillerin elinde bulunan çekler de geçerliliğini sürdürmeye devam edecektir⁷⁶. Bir başka ifadeyle, 6728 sayılı Kanunla getirilen karekod ve banka tarafından verilen seri numarası, ancak 31.12.2016 tarihinden sonra bastırılacak olan yeni çek yaprakları açısından zorunlu unsurlar olacaktır. Nitekim yürürlükteki kanuna göre kabul edilen geçerli çekleri, sonradan yapılan bir kanun değişikliği sonucu geçersiz kılmak, şüphesiz ki çek hamillerini mağdur edecek bir düzenleme olmanın yanında, hukuk güvenliğini de sarsacaktır. Ancak kanaatimizce, eski çek yapraklarının ne zamana kadar geçerli olacağı hususunda kanunkoyucunun bir düzenleme yapması ve böylece eski çek yapraklarına ilişkin olarak karşılaşılabilecek muhtemel geçersizlik iddialarının önüne geçilmesi yerinde olurdu.

6728 sayılı Kanununun 61'inci maddesiyle, Çekk m.2/7'de sayılan unsurlara eklenen, *çek hesabı sahibi gerçek kişi ise Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasının; tüzel kişilerde ise varsa Merkezi Sicil Kayıt Sistemi (MERSİS) numarasının ve de çek hesabı sahibi ile düzenleyen farklı kişiler olması hâlinde, ayrıca düzenleyen Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasının* da, 31.12.2016 tarihinden sonra bastırılacak çekler açısından tamamlayıcı unsurlar olduğunu belirtmekle fayda vardır⁷⁷. Çekk m.2/9'da açıkça ifade edildi-

ği üzere, Türk Ticaret Kanunundaki unsurları taşıması kaydıyla, düzenlenen çekin Çekk m.2/7'de yer alan koşullara aykırı olması geçerliliğini etkilemeyecektir.

4. 6728 Sayılı Kanunun Çek Türlerine Etkisi

5941 sayılı Çek Kanununun temel amaçlarından biri, kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması, kara paranın aklanmasının ve terörün finansmanının önlenmesidir. Nitekim Kanun'un "Amaç ve kapsam" kenar başlıklı 1'inci maddesine bakıldığında, Kanun'un amacının, çek defterlerinin içeriklerine, çek düzenlenmesine, kullanımına, çek hamillerinin korunmalarına ve kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunmaya ilişkin esaslar ile çekin karşılıksız çıkması ve belirlenen diğer yükümlülüklerle aykırılık hâllerinde ilgililer hakkında uygulanacak yaptırımları belirlemek olduğu açıkça ifade edilmektedir⁷⁸. Bu amaç doğrultusunda, özellikle kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması amacıyla Çekk ile yeni çek türleri ihdas edilmiştir. Çekk m.2/5'te, çek defterlerinin bankalarca bastırılacağı, altıncı fıkrada çek defterlerinin baskı şeklini belirleyen esasların, Maliye Bakanlığı, Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin görüşü alınarak, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na Resmî Gazete'de yayımlanacak tebliğle düzenleneceği, tacir olan ve tacir olmayan kişilere verilecek çekler ile hamiline düzenlenecek çeklerin, açıkça ayırt edilebilecek biçimde bastırılacağı, hamiline düzenlenecek çekler için sadece bu çeklere ilişkin işlemlerin işlendiği ayrı çek hesaplarının açılacağı, hamiline düzenlenecek çeklerde, hamiline çek defteri yapraklarının kullanılacağı ve çek yapraklarının üzerinde "*hamiline*" ibaresinin matbu olarak yer alacağı belirtilmektedir. Çekk m.2/6'da yer alan bu hükümlerle, "*tacir çeki*", "*tacir olmayan çeki*" ve "*hamiline yazılı çek*" olmak üzere üç yeni çek türü düzenlenmiştir⁷⁹. Öncelikle belirtmeliyiz ki tacir çeki, çek hukukunda unsurları, tâbi olduğu hükümler ve sonuçları bakımından yeni bir çek türü değil, sadece çeki kullanan kişiye kullanım amacına göre uygu-

⁷⁶ Zira gerek Çekk Geçici Madde 1/2'de gerek Geçici Madde 3/2'de, bankaların belirtilen tarihlere kadar müşterilerine yeni çek defterlerini verecekleri ve ellerindeki eski çek defterlerini imha edecekleri açıkça belirtilmişti. 6728 sayılı Kanunla Çekk'ya eklenecek geçici bir madde ile sorunun neden açığa kavuşturulmadığı anlaşılamamaktadır.

⁷⁷ Ayrıca bkz. Çek Defterlerinin Baskı Şekline, Bankaların Hamile Ödemekle Yükümlü Olduğu Miktar ile Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağı Kararlarının Bildirilmesine ve Duyurulmasına İlişkin 2010/2 sayılı Tebliğ (RG: 20.01.2010 - 27468). Ayrıca Çek Defterlerinin Baskı Şekline, Bankaların Hamile Ödemekle Yükümlü Olduğu Miktar ile Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağı Kararlarının Bildirilmesine ve Duyurulmasına İlişkin Tebliğ (Sayı: 2010/2)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Sayı: 2016/6) (RG: 19.11.2016 - 29893).

⁷⁸ Çekk m.1'in gerekçesi ve Adalet Komisyon Raporu için ayrıca bkz. KIRCA: *Çek Kanunu*, s. 76, 87-89. Bununla birlikte bir özel hukuk kanunu olan Çekk'da, kamu hukukuna özgü hususların ön plana çıkarılması öğretide eleştirilmektedir. Nitekim biz de daha önceki bir çalışmamızda bu yaklaşım tarzının tamamen Türk hukukuna özgü olup, Cenevre Yeknesak Kuralları ve aynı zamanda mehz hukuk sistemi ile uyumlu olmadığını belirtmiştik. Bkz. NARBAY: "5941 Sayılı Kanun", s. 68. Aynı doğrultuda, HELVACI, Mehmet: "Çek Kanunu Tasarısının Genel Olarak Değerlendirilmesi", BATİDER, C. XXV, S. 4, s. 239; YASAN, Mustafa: "6273 Sayılı Çek Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un İncelenmesi", BATİDER, C. XXVIII, S. 2, Y. 2012, s. 99; YILDIZ, Şükrü: "5941 Sayılı Çek Kanunundaki Etkin Pişmanlık Hükümünün Çek Tazminatına Etkileri", EÜHFD, C. XIII, S. 3-4, Aralık 2009, s. 157.

⁷⁹ Çekk'da yer alan bu düzenlemeye istinaden T.C. Merkez Bankası tarafından 2010/2 sayılı "Çek Defterlerinin Baskı Şekline, Bankaların Hamile Ödemekle Yükümlü Olduğu Miktar ile Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağı Kurallarının Bildirilmesine ve Duyurulmasına İlişkin Tebliğ", 20.01.2010 tarihli ve 27468 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Tebliğ uyarınca, kişinin tacir olup olmaması ve hamiline yazılı çek düzenlemek isteyip istememesine göre "tacir çeki", "tacir olmayan çeki", "tacir hamiline çeki", "tacir olmayan hamiline çeki" olmak üzere dört türlü çek düzenlenmiş ve her birinin baskı şeklini belirleyen esaslar öngörülmüştür. Söz konusu bu çek türleri hakkında ayrıntılı bir çalışma için bkz. NARBAY: "5941 Sayılı Kanun", s. 74-82.

lamaya yönelik yapılan bir ayrımdır⁸⁰. Tacir çeki düzenlenmesinin temelinde, keşidecinin hukuka aykırılıkları, perdelemeleri, başkasının arkasına gizlenmesi kısaca hileleri karşısında hamilleri ve piyasayı gözeten hükümlere yer verilmesi vardır. Ayrıca tüzel kişilere, özellikle ticaret şirketlerine ilişkin ödeme ve tahsilât işlemlerinin şirketle ilgili olan veya olmayan gerçek kişilerin hesapları üzerinden yürütülmesi, çek hesabının tüzel kişiye ait olması halinde bu tüzel kişi adına çek karşılığını süresi içinde bankada hazır tutmakla yükümlü kişinin belirli olması, şirketten ayrılan kişinin bu hususta sorumlu tutulmaması, nihâyet çeki tüzel kişi adına düzenleyen kişinin adının ve soyadının çekten anlaşılması da Kanun'un amaçları arasındadır⁸¹. Tacir çekinin düzenlenmesindeki bir diğer amaç ise, tacir çeklerine daha fazla güven duyulacağı noktasındaki temennidir⁸². Bilindiği üzere, gerçek kişi tacir TTK m.12/1 uyarınca bir ticari işletmeyi, kısmen de olsa, kendi adına işleten kişidir⁸³. Tacir, ticari işletmesiyle ilgili olarak çek ile yapacağı tüm ödemelerinde tacir çeki kullanmak zorundadır. Tacirin ticari işletmesiyle ilgili olarak çek ile yapacağı ödemelerinde tacir çeki değil de tacir olmayan çeki kullanması halinde, ÇekK m.7/1'de yer alan, "tacirin ticari işletmesiyle ilgili iş ve işlemlerinde, tacir olmayan kişinin çek defterini kullanarak çek düzenleyen ve düzenleten kişi altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır" şeklindeki düzenleme gereğince altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı öngörülmüştür. Bir başka ifadeyle, tacirin ticari işletmesiyle ilgili olarak yapacağı ödemelerde tacir olmayan çeki kullanması halinde bu çek TTK m.780'de sayılan unsurla-

rı taşınması kaydıyla geçerli olacak, fakat çeki düzenleyen kişi hapis cezası yaptırımını ile karşı karşıya kalacaktır.

6728 sayılı Kanunla, karekodlu çek uygulamasının 31.12.2016 tarihinden itibaren zorunlu hale getirildiği göz önüne alındığında, çek hesabı açmak isteyen bir kişi, ilgili bankaya başvurarak karekodlu çek defteri talep edecektir. Çek hesabı açmak isteyen kişi Findex uygulamasına üye değilse, banka tarafından üyeliği yapılarak kendisine karekodlu çek taahhütnameyi imzalatılmasının ardından, banka tarafından bastırılan karekodlu çek defteri çek hesabı sahibine teslim edilecektir. Bu arada belirtilmelidir ki, Findex uygulamasına "ticari" ve "bireysel" olmak üzere iki şekilde giriş/kayıt yapılmaktadır⁸⁴.

Yukarıda belirttiğimiz üzere, karekodlu çek uygulamasıyla, çek üzerinde yer alan karekodun okutulması sonucu, çek hesabı sahibinin adı, soyadı veya ticaret unvanının; varsa, ticaret siciline tescil edilen yetkililerinin adının, soyadının veya ticaret unvanının açıkça görülüyor olmasının, tacir çeki-tacir olmayan çeki ayrımı ihtiyacını ortadan kaldıracığı sonucuna varılabilir. Zira çek hesabı açmak üzere ilgili bankaya başvuran gerçek kişi, karekodun okutulmasıyla, üçüncü kişi tarafından ulaşılabilecek bilgileri bankaya çek hesabı açarken vermekle yükümlü olacağından, eğer bu kişi "tacir sıfatıyla" ve de "bir ticari ilişkisi sebebiyle" çek düzenlemek isterse, ilgili bankaya ticaret unvanı ve varsa ticaret siciline tescil edilen yetkililerinin adı, soyadı veya ticaret unvanı bilgilerini vermiş olacağından, tacir çeki ile ulaşılmak istenen amaç da elde edilmiş olacaktır. Diğer yandan tacir çeklerine duyulan güven, çek metninde yer alan "tacir çeki" ibaresinin ilk bakışta üçüncü kişilerde "çek hesap sahibinin tacir ve dolayısıyla ekonomik anlamda güçlü olduğu" şeklinde bırakacağı olumlu etki açısından konu ele alındığında, kanaatimizce "tacir çeki", "tacir olmayan çeki" ayrımının varlığını sürdürmeye devam etmesi gerekli ve yerinde olacaktır.

Ele alınması gereken bir diğer husus ise, "hamiline yazılı çekler"dir. Hamiline yazı çekler bakımından ÇekK m.2/6'da yer alan düzenlemenin de amacı, yine kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması, kara paranın aklanmasının ve terörün finansmanının önlenmesidir. Ayrıca hamiline yazılı çekin, bir diğer işlevi ise, diğer çek türlerinden kolayca ayırt edilmesidir⁸⁵. ÇekK m.2/6 hükmü gereğince, hamiline düzenlenecek çekler bakımından ayrı bir çek hesabının açılması zorunludur. İlgili banka nezdinde açılacak hamiline çek hesabı neticesinde çek hesabı sahibi verilecek çek yapıları üzerinde "hamiline" ibaresinin de "matbu olarak konulması" gereklidir⁸⁶. Hamiline çek kullanmak isteyen kişi tacir ise, "tacir hamiline çek" hesabı açtırması zorunludur. Ancak belirtilmelidir ki, düzenleyenin

⁸⁰ DOĞAN, Beşir Fatih: "5941 Sayılı Çek Kanununa Göre Yeni Çek Türleri", Terazi Hukuk Dergisi, S. 51, Kasım 2010, s. 43.

TCMB'nin 2010/2 sayılı Tebliği uyarınca, tacir çeklerinde lacivert zemin üzerinde büyük harflerle "TACİR"; tacir olmayan kişilerin çeklerinde ise yeşil zemin üzerinde büyük harflerle ve beyaz renkte "TACİR OLMAYAN" ibaresi yer alacaktır. Öğretide Helvacı, TTK m.18/1 uyarınca tacirin her türlü borçlarından dolayı iflâsa tabi olduğu ve yine TTK m.19/1 uyarınca tacirin tüm borçlarının ticari olmasının asıl olduğu ilkelere göre hareketle, tacirin ticari işlemlerinde tacir çeki; ticari olmayan işlemlerinde tacir olmayan çeki düzenlemesi yönündeki ayrımın tacir olmanın hükümlerine aykırı olacağı kanaatinde. Esasen TTK m.19/2'de yer alan karinenin gerçek kişiler bakımından aksi gerçekleşebileceğinden -gerçek kişi olan bir tacir, işlemi yaptığı anda bunun ticari işletmesiyle ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirdiği veya işin ticari sayılmasına durum elverişli olmadığı takdirde borç adı sayılacağından -gerçek kişi tacir adı işlemlerinde tacir çeki kullanmayacak; buna karşılık tüzel kişi tacirlerin adı alanı söz konusu olmayacağından çekle yapılacak tüm ödemelerinde tacir çeki kullanmaları gerekecektir (HELVACI: s. 243). Bu konuda ayrıntılı bir değerlendirme için bkz. NARBAY: "5941 Sayılı Çek Kanun", s. 77; POROY / TEKİNALP: s. 344.

Ancak karekodlu çek uygulaması ile bu tartışma ve eleştirilerin de ortadan kalkacağı düşünülmeyiz.

⁸¹ Bkz. 5941 sayılı Çek Kanunu Genel Gereği, s. 3, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0710.pdf> (Erişim tarihi 25.11.2016).

⁸² KENDİGELEN / ÜLGEN / HELVACI / KAYA: s. 247. Nitekim Tekinalp'e göre, tacir çekleri, psikolojik bir etkiyle güven verir. Yazar, komisyonca hâkim olan düşüncenin, "tacir çeki adını taşıyan bir çek yapılması, bu çekin diğer çekten hiç farklı olmaması, ancak çeki alan kimse bilsin ki bu keşideci tacir olan bir çek" şeklinde olduğunu ifade etmektedir. Zira tacir kimsenin mali gücü hakkında, tacir olmayan kimselere nazaran daha fazla güven vardır ve taciri mali yönden tanıma eğilimi yaygındır. Ayrıntılar için bkz., TEKİNALP: s. 12; POROY / TEKİNALP: s. 345.

⁸³ 5941 sayılı ÇekK m.2/11 uyarınca, esnaf ve sanatkâr odalarına kayıtlı olanlardan, tacir kişilere özgü çek hesabı açtırıcıları hakkında 5941 sayılı Kanunun tacirlere ilişkin hükümlerin uygulanacağını belirtilmesinde fayda vardır.

⁸⁴ Bkz., <https://www.findeks.com/ticari> (Erişim tarihi: 02.12.2016).

⁸⁵ DOĞAN: s. 51.

⁸⁶ TCMB'nin 2010/2 sayılı Tebliği uyarınca, hamiline düzenlenecek tacir çeklerinde kırmızı zemin üzerinde büyük harflerle ve beyaz renkte "TACİR HAMİLİNE"; tacir olmayan kişilerin çeklerinde ise kahverengi zemin üzerinde büyük harflerle ve beyaz renkte "TACİR OLMAYAN HAMİLİNE" ibareleri yer alacaktır. Hamiline çekler bakımından, "hamiline" ibaresi ayrıca lehtar kısmında "matbu" bir şekilde yer alacaktır.

matbu çek yapraklarını kullanmadan hamiline yazılı çek düzenlemesi halinde, çek, TTK m.780'de sayılan unsurları taşıması kaydıyla geçerli olacaktır⁸⁷. Ancak hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenleyen kişi, ÇekK m.7/9 hükmü gereğince bu aykırılığı içeren her bir çekle ilgili olarak, Cumhuriyet savcısı tarafından üçyüz Türk Lirasından üçbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası ile cezalandırılacaktır⁸⁸.

5941 sayılı ÇekK'nın genel gerekçe kısmında, hamiline yazılı çeklerin, vergi denetiminde vergi yönetimine güçlükler çıkardığı, kayıt dışı işlem sürecinin izlenmesini imkânsız hale getirdiği belirtilerek, hamiline yazılı çek düzenlemek isteyenlerin ilgili banka nezdinde hamiline yazılı çek hesabı açtırmaları ve matbu hamiline yazılı çek yapraklarını kullanmak suretiyle hamiline yazılı çek düzenleyebilecekleri ifade edilmektedir. Karekodlu çek uygulamasıyla muhatap bankada çek hesabı açarak çek düzenlemek isteyenler, bankalarca bastırılan ve üzerinde karekod bulunan matbu çek yaprakları olmaksızın çek düzenleyemeyeceklerinden, bankalarca bastırılan matbu çek yapraklarının kullanılması gerekcek, hamiline düzenlenecek çekler bakımından da "hamiline" ibaresinin aynı şekilde matbu olarak çek yaprağında bulunması zorunluluğu devam edecektir.

5. ÇekK m.2/2 ve m.2/3 Hükümlerinin Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğ Hükümleri ile Birlikte Değerlendirilmesi

5941 sayılı Çek Kanunu m.2/1'e göre, bankalar, çek hesabı açılması ile ilgili olarak bu Kanun'la kendilerine verilen görevleri ve yükümlülükleri yerine getirirken, çek hesabı açtırmak isteyen yasaklı olup olmadığını bu Kanun hükümlerine göre araştırmak; ayrıca ilgili

kişinin ekonomik ve sosyal durumunun belirlenmesinde gerekli basireti ve özeni göstermek zorundadırlar⁸⁹. Bu özen borcuna aykırı hareket eden muhatap bankanın hamilin, bu yüzden uğradığı zararları tazmin etmesi gerekecektir⁹⁰. Nitekim TTK m.812'de de açıkça belirtildiği üzere, sahte veya tahrif edilmiş bir çeki ödemiş olmasından doğan zarar muhataba ait olur; meğerki senette düzenleyen olarak gösterilen kişiye, kendisine verilen çek defterini iyi saklamamış olması gibi bir kusurun yüklenmesi mümkün olsun. ÇekK m.2/1'de muhatap bankaya gerekli basiret ve özen yükümünün yüklenmesinin temelinde, bankaların kendisine çek defteri verecekleri kişilerin gerçek kimlik bilgilerini araştırmaları ve böylelikle uygulamada naylon çek hesapları diye adlandırılan, kötünüyetli kişilerin kendi kimlikleri dışındaki kimlik bilgileri ile çek hesabı açtırmalarını önlemeleri amacı yatmaktadır⁹¹. Ayrıca ÇekK m.2/1'de bankalara yüklenen dikkat ve özen yükümlülüğü dolayısıyla çeklerle olan güvenin artacağı da şüphesizdir⁹².

Bankaların, Çek Hesabı Açtırmak İsteyenlerin Yasaklılık Durumuna İlişkin Risk Merkezi⁹³ İle Adli Sicil Kayıtlarını Ve Açık Kimliklerini Saptamak İçin Fotoğraflı Nüfus Cüzdanı, Pasaport Veya Sürücü Belgesi Örneklerini, Yerleşim Yeri Belgelerini, Vergi Kimlik Numaralarını, Tacir Olanların Ayrıca Ticaret Sicili Kayıtlarını, Esnaf Ve Sanatkâr Olanların İse Esnaf Ve Sanatkâr Sicili Kayıtlarını Almak Ve Çek Hesabının Kapatılması Hâlinde Bunları, Hesabın Kapatıldığı Tarihten İtibaren On Yıl Süreyle Saklamakla Yükümlü Oldukları Belirtilmiştir (ÇekK m.2/2).

Karekodlu çek kullanma zorunluluğu şüphesiz ki beraberinde bankalara yeni yükümlülükler getirmektedir. Öncelikle çek hesabı açmak üzere ilgili bankaya başvurulduğunda, banka, daha önce de açıkladığımız üzere, ÇekK m.2/2'de sayılan hususlar dışında ayrıca kişinin Findex uygulamasına üye olup olmadığını araştırmak, eğer kişi üye değilse, üyeliğini de yapmak zorundadır. TTK m.780/2'de sayılan hususları, çek hesabı sahibi ya da cırantanın rızası aranmaksızın üçüncü kişilerin erişimine sunulmak üzere Findex uygulamasını kullanıma hazır hale getirmelidir. Findex uygulaması, Risk Merkezi⁹⁴'nin tek hizmet sağlayıcısı konumunda

⁸⁷ Helvacı'ya göre, hamiline ibaresinin matbu olarak yer almadığı hamiline yazılı çeklerin de geçerli olmaya devam etmesi ve esasen vergi mevzuatında yer alması gereken bir hususun Çek Kanununda düzenlenmesi yerinde değildir. Bkz. HELVACI: s. 250.

⁸⁸ 5941 sayılı ÇekK m.4/3; "Bankalar, hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenlendiğini tespit etmeleri hâlinde, mevcut delilleriyle birlikte durumu, tespit tarihinden itibaren en geç bir hafta içinde Cumhuriyet başsavcılığına ve Gelir İdaresi Başkanlığına bildirmeye yükümlüdür". Ancak Kanunoyucunun cezalandırmayı istediği husus, tacir/tacir olmayan hamiline matbu çek yaprağı kullanılmadan bilerek ve isteyerek tacir/tacir olmayan çekine açıkça hamiline kaydının yazılmasıdır. Dolayısıyla, bir çekin lehtar kısmında bir gerçek kişinin adının veya tüzel kişinin adının veya ticaret unvanının yazılı olmadığı, örneğin, bir ticari işletme adının yazıldığı ya da ticaret unvanının tam olarak yazıldığı hallerde Yargıtay'ın görüşüne göre bu çek, TTK m.785/3 uyarınca hamiline yazılı çek kabul edilmektedir. Y. 12. HD, 12.04.2009 - E. 570/K. 8846 (bkz. ERİŞ, Gönen: *Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak Polİçe-Bono-Çek-Makbuz Senedi-Varant*, Ankara 2014, s. 720). Y. 12. HD, 11.12.2003 - E. 2003/24509, K. 2003/24374; Y. 12. HD, 20.04.2009 - E. 854, K. 8571 (GÜNAY: s. 45); Y. 12. HD, 10.2.1998 - E. 1998/501, K. 1998/1223; Y. 12. HD, 18.1.1979 - E. 1978/11204, K. 1979/200 (KİBB, Erişim tarihi: 06.12.2016). Aynı doğrultuda bkz. BOZER / GÖLE: s. 247-248. Buna karşılık Teoman ve Kendigelen, böyle bir çekin geçerli olarak kabul edilmeyeceğini, kanaatimizce de isabetli bir şekilde ifade etmektedir. Bkz. KENDİGELEN: *Çek Hukuku*, s. 163. Ancak böyle bir durumda çeki düzenleyen, hamiline çek yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenleyen bir kişi olarak nitelendirilemeyecek ve dolayısıyla da cezalandırılmayacaktır. Zira çeki düzenleyen kişi, yukarıda bahsedilen hallerde esasen emre yazılı çek düzenlediği düşüncesi ile hareket etmekte, hamiline çek düzenleme saikiyle hareket etmemektedir. Detaylı bilgi için bkz. NARBAY: "5941 Sayılı Kanun", s. 81.

⁸⁹ ÇekK m.2/1'de kaleme alınan husus, esasen TTK m.20/2 belirtilen, her tacirin, ticaretine ait bütün faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi hareket etmesi gerektiği ilkesinin tekrarı niteliğindedir. Bkz. KENDİGELEN, Abuzer: "Çek-Muhatabın Özen Borcu", Ticaret Kürsüsünde Onbeş Yıl (1986-2001) Hukukî Mütalâalar, Cilt III, Ticari İşletme-Kıymetli Evrak ve Borçlar Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 2006, s. 398; TEOMAN, Ömer: *Yaşayan Ticaret Hukuku Hukukî Mütalâalar*, Cilt: I: 1982-1991, 2. Baskı, İstanbul 2011, s. 1236-1237.

⁹⁰ KENDİGELEN: "Çek-Muhatabın Özen Borcu", s. 398.

⁹¹ TEOMAN, Ömer: *Yaşayan Ticaret Hukuku Hukukî Mütalâalar*, Cilt: I: 1982-1991, 2. Baskı, İstanbul 2011, s. 1237.

⁹² 5941 sayılı ÇekK m.2 gerekçesi için bkz., <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0710.pdf> (Erişim tarihi: 02.12.2016).

⁹³ 15.7.2016 tarihli ve 6728 sayılı Kanunun 61'inci maddesiyle, ÇekK m.2'de yer alan "Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası kayıtlarını," ibaresi, "Risk Merkezi ile adli sicil kayıtlarını ve" şeklinde değiştirilmiştir.

⁹⁴ 5411 sayılı Bankacılık Kanunu Ek Madde 1: "Türkiye Bankalar Birliği nezdinde, kredi kuruluşları ile Kurulca uygun görülecek finansal kuruluşların müşterilerinin risk bilgilerini toplamak ve söz konusu

olan Kredi Kayıt Bürosu Anonim Şirketi tarafından oluşturulan bir uygulamadır. Çeklerde muhatapın, ancak bir banka olduğu dikkate alındığında, muhatap banka, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu Ek Madde 1 gereğince Risk Merkezi tarafından istenilen, müşterileri ile ilgili her türlü bilgiyi vermek zorundadır. Aksi takdirde, Risk Merkezi, bu yükümlülüğe uymayanlara bilgi akışını durdurmaya yetkilidir. Çeklerde Karekod Uygulamasına ilişkin Tebliğin 8'inci maddesinde de Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezinin, 5411 sayılı Kanunun ek 1'inci maddesi gereğince topladığı bilgileri Yetkili Bilgi Alışveriş Kuruluşu⁹⁵ ile paylaşacağı belirtilmektedir. Aynı Tebliğ'in 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (h) bendinde "sistem işleticisi" olarak ifade edilen Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezinin ve/veya Yetkili Bilgi Alışveriş Kuruluşunun sorumluluğu da yine Tebliğ'in 8'inci maddesinin ikinci fıkrasında kaleme alınmıştır. Buna göre, sistem işleticisinin sorumluluğu, kendisine iletilen bilgilerin sistem vasıtasıyla okutturulması veya raporlanması ile sınırlı olup, bilgilerin doğruluğu veya güncelliği banka ya da kaynak kuruluşun⁹⁶ sorumluluğundadır⁹⁷. Bilgilerin doğruluğuna veya güncelliğine ilişkin talepler ve itirazlar ile güncellenmesi, düzeltilmesi, silinmesi veya değiştirilmesi talepleri çek hesabı sahibi tarafından doğrudan bilginin kaynağı olan bankaya veya kaynak kuruluşu yapılır. Sistem işleticisi, bilgilerin doğruluğuna ve güncelliğine ilişkin taleplerin ve itirazların bilgiyi sağlayan kuruluşlara iletilmesine aracılık edecek bir sistem kurabilir (Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğ m.8/2-(c)-son).

Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğin 9'uncu maddesinde de Karekod ve Bilgi Paylaşım Sisteminin güvenli şekilde işletilebilmesi için gereken asgari unsurların Risk Merkezi tarafından belirleneceği ve çek hesabı açılışı yapan bankalara duyurulacağı; Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi veya Yetkili Bilgi Alışveriş Kuruluşu tarafından, asgari unsurlara uyulması ve sistemin güvenliğini hususunda gerekli önlemlerin alınacağı belirtilmektedir. Ayrıca aynı hükmün dördüncü fıkrasında da, sistem işleticisi olarak ifade edilen Türkiye Bankalar Birliği Merkezinin ve/veya Yetkili Bilgi Alışveriş Kuruluşunun, sisteme erişim için kullanılacak olan bilişim teknolojilerini (akıllı telefon uygulamaları, internet sitesi vb.) yaygın olarak kullanılan farklı platformlarla uyumlu şekilde geliştireceği, güncelle-

bilgileri bu kuruluşlar ile gerçek veya tüzel kişilerin kendileriyle ya da onay vermeleri koşuluyla gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri ile de paylaşılmasını sağlamak üzere Risk Merkezi kurulmuştur. Kredi kuruluşları ile Kurulca uygun görülecek finansal kuruluşlar, Risk Merkezine üye olmak zorundadır...".

⁹⁵ Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğ m.3/1 (ı)'ya göre, "Yetkili Bilgi Alışveriş Kuruluşu"; 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 73'üncü maddesinin 4'üncü fıkrası uyarınca kurulmuş olan Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi'nin 5411 sayılı Kanun'un Ek 1'inci maddesinin 11'inci fıkrası kapsamında bilgi alışverişini gerçekleştirdiği şirketi ifade eder.

⁹⁶ Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğ m.3/1 (d)'ye göre "Kaynak Kuruluş"; bankalar haricinde, sistem işleticisinin bilgi temin ettiği özel hukuk tüzel kişileri ile kamu kurum ve kuruluşlarını, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve bunların üst kuruluşlarını ifade etmektedir.

⁹⁷ Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğ m.9/3: "Bankalar tarafından basılacak çek yapraklarında yer alan karekodun sisteme erişim sağlayacak şekilde uyumlaştırılmasından Sistem İşleticisi ve bankalar sorumludur".

yeceği ve ücretsiz olarak kullanıcılara sunacağı ifade edilmektedir.

ÇekK m.2/3 hükmü uyarınca çek hesabı, *ilgili nin, vekilin veya yasal temsilcisinin* imzası olmadan açılmaz. Çek hesabı açılmasını veya mevcut çek hesabından çek defteri verilmesini isteyen kişi, her defasında tacir veya esnaf ve sanatkâr olup olmadığı ve kendisi hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı hususunda bankaya yazılı beyanda bulunur. Ayrıca 6728 sayılı Kanunla, 5941 sayılı ÇekK m.2/3 fıkrasına eklenen yeni bir düzenleme ile tüzel kişiler adına verilecek beyannamede ayrıca, *tüzel kişinin yönetim organında görev yapan, temsilcisi olan veya imza yetkilisi olan kişilerin çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı da belirtilir*. Muhatap banka; gerçek veya tüzel kişi adına açılması talep olunan çek hesaplarında bunların, sermaye şirketlerinde ayrıca yönetim organında görev yapanlar ile ticaret siciline tescil edilen şirket yetkililerinin çek hesabı açma yasağının bulunmadığı hususunu kontrol ederek, yasağın bulunmadığına ilişkin sorgulama sonucunu muhafaza eder⁹⁸. Bankalar, çek hesabı açtıkları kişiler ile çek hesabı sahibi tüzel kişi ise, hesap açılış tarihi itibarıyla tüzel kişi tarafından bildirilen işlem yetkililerini, 5411 sayılı Bankacılık Kanununun ek 1'inci maddede hükmü uyarınca kurulan Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi tarafından oluşturulan Karekod Okutma ve Bilgi Paylaşım Sistemine kaydeder. Benzer hükmü Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğin 6'ncı maddesinde de yer verilmiştir. Söz konusu hükümde bankaların çek hesabı açtıkları gerçek ve tüzel kişiler ile çek hesabı sahibi tüzel kişi ise, hesap açılış tarihi itibarıyla tüzel kişi tarafından bildirilen ve tüzel kişi adına tüm işlemleri yapmaya yetkili kılınmış gerçek kişileri sisteme kaydedeceği belirtilmektedir. Kanunkoyucunun, gerek ÇekK m.2/3 fıkrasına eklediği düzenlemede gerek Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğin 6'ncı maddesinde, yalnız çek hesabı sahibi tüzel kişiler adına hesap açılış tarihi itibarıyla tüzel kişi tarafından bildirilen işlem yetkililerinden bahsetmiş olması tamamen bilinçli; fakat kanaatimizce eksik bir düzenlemedir. Her ne kadar ÇekK m.5/3'te çek hesabı sahibi gerçek kişinin, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci veya vekil olarak tayin edemeyeceği, gerçek kişinin temsilcisi veya vekili olarak çek düzenlenmesi hâlinde, bu çekten dolayı hukukî ve cezai sorumluluğun çek hesabı sahibine ait olacağı ifade edilmişse de, söz konusu düzenlemeyi yerinde görmemekteyiz. Nitekim yukarıda da belirttiğimiz üzere, kanunkoyucu çek hesabı sahibi gerçek kişinin, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci veya vekil olarak tayin etmesini yasaklamış olsa dâhi, bu yasaklamamın pratikte hiçbir değeri yoktur. Zira bu yasağa rağmen gerçek kişinin temsilcisi veya vekili olarak çek düzenlenmesi hâlinde, bu çek geçerliliğini korumakta, çekten dolayı hukukî ve cezai sorumluluk da çek hesabı sahibine ait olmakta-

⁹⁸ 5941 sayılı ÇekK m.2/3: "Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı bulunan gerçek kişinin, yönetim organında görev yaptığı veya ticaret siciline tescil edilen yetkilisi olduğu tüzel kişiye çek defteri verilmez".

dır. Kaldı ki, TTK m.780/2'de yer alan, “çek hesabı sahibine ve bu çeki düzenleyenlere ilişkin veriler” ifadesi ile ÇekK m.2/7 (f)'de yer alan “çek hesabı sahibi ile düzenleyen farklı kişiler olması hâlinde, ayrıca düzenleyen Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası” şeklindeki geniş, yoruma açık ifadeler karşısında ÇekK m.2/3 ve Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğ m.6 hükmünde bankaların, sadece çek hesabı açtıkları kişiler ile çek hesabı sahibi tüzel kişi ise, hesap açılış tarihi itibarıyla tüzel kişi tarafından bildirilen işlem yetkililerini Karekod Okutma ve Bilgi Paylaşım Sistemine kaydetmesinin öngörülmesi, kanaatimizce eksik ve kendi içinde çelişkili bir duruma yol açmaktadır. Zira özellikle ÇekK m.2/7-(f) hükmünde çek hesabı sahibi ile düzenleyen farklı kişiler olması halinde, ayrıca düzenleyen Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasının çek yaprağında yer alması gerektiğinin belirtilmiş olması, kanaatimizce söz konusu hükmün, çek hesabı sahibi gerçek kişinin, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci veya vekil olarak tayin edebilmesine imkân veren bir düzenleme şeklinde değerlendirilmesine de yol açmaktadır.

II. Değerlendirmelerimiz

Çalışmamızda, 15.07.2016 tarihli ve 6728 sayılı “Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”la, 5941 sayılı Çek Kanununun “Bankanın araştırma yükümlülüğü, çek hesapları ve çek defterleri” kenar başlıklı 2’nci maddesinde yenilikler getiren 6728 sayılı Kanunun 61’inci maddesiyle, yine 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun “Unsurlar” kenar başlıklı 780’inci ve “Unsurların bulunmaması” kenar başlıklı 781’inci maddelerinde önemli değişiklikler öngören 70’inci ve 71’inci madde hükümlerini açıklamaya gayret sarf ettik. Tespit ettiğimiz temel hususlar, görüşlerimiz ve değerlendirmelerimiz şu şekildedir:

- (1) 6102 sayılı TTK m.780/1’de sayılan çekin unsurlarına, 6728 sayılı Kanunun 70’inci maddesiyle, “karekod” ve “banka tarafından verilen seri numarası” şeklinde iki yeni unsur eklenmiştir ve bu unsurlar çekin mutlak zorunlu unsurları olarak kabul edilmiştir.
- (2) Karekodlu çek, bankalarca bastırılan çek defterlerinin her bir yaprağında yer alan iki boyutlu barkodun çek hesabı sahibinin veya cırantanın rızası aranmaksızın “Findex Uygulaması”nda okutulurak, çek hesabı sahibinin ve çeki düzenleyen TTK m.780/2’de sayılan bilgilerine ulaşma imkânı sağlayan bir çek uygulaması olup, çek hukukunda, unsurları, tabii olduğu hükümler ve sonuçları bakımından yeni bir çek türü değildir.
- (3) Findex uygulamasının, çek üzerinde yer alan karekodun okutulurak, çeki düzenleyen kişinin ve/veya çek hesap sahibinin düzenlemiş olduğu çeklere ilişkin ödeme alışkanlığının hamil tarafından hızlıca ve kolaylıkla görülebilmesi ve bu sonuca göre çeki kabul edip etmemeye karar verebilmesi, karşılıksız çeklerin önüne geçilmesi

noktasında yerinde ve ihtiyaçlara cevap verecek nitelikte bir uygulama olduğu söylenebilir.

- (4) Karekodlu çekin kullanımının, sadece hamil bakımından değil, çeki düzenleyen bakımından da bir takım avantajlar sağlayacağı şüphesizdir. Düzenleyen hakkında olumlu çek raporunun alınması halinde, bu durumun düzenleyen güvenli bir kişi olduğuna karine teşkil etmesi, düzenleyene itibar ve prestij sağlaması ve buna bağlı olarak çeklerinin kabulü sonucunu doğurması, böylelikle piyasada/ticari hayatta güvenilir kişilerin birbirleri ile karşılaşmasının kolaylaşması ve yatırım ortamının iyileştirilmesinin/geliştirilmesinin sağlanması karekodlu çek uygulamasının beklenen diğer olumlu yansımalarındandır. Bu anlamda karekodlu çek uygulamasının, hamilin yanı sıra düzenleyen için de yararlı bir uygulama olacağı sonucuna varılabilir.
- (5) Diğer yandan çek hesabı sahibine ait TTK m.780/2’de sayılan bilgilerin kişisel veri olarak değerlendirilmesi ve bu kişisel verilerin üçüncü kişiler tarafından kötüye kullanılması, özellikle çek hesabı sahibinin piyasada çek raporu notu dolayısıyla tanınması, çek hesabı sahibinin kendi rızası dışında üçüncü kişilerde ekonomik açıdan olumlu veya olumsuz bir intiba bırakması, çek hesabı sahibine ait bilgilerin haksız rekabete varacak ölçüde üçüncü kişilerce kullanılması, şüphesiz ki ilgili düzenlemenin uygulamada ortaya çıkarabileceği çok ciddi sorunlar olarak karşımızda durmaktadır.
- (6) Öğretide haklı olarak belirtildiği üzere, Findex uygulamasında yer alan çek hesabı sahibine ait bilgilerin eksik, yanlış ya da güncel olmaması hallerinden doğabilecek zararlardan kimlerin hukuken sorumlu olacağı gibi hususlar da ayrı bir tartışma konusudur. Bu husus Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğin 8’inci ve 9’uncu maddelerinde açığa kavuşturulmaya çalışılmıştır. Buna göre sistem işleticisi olarak ifade edilen Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezinin ve/veya Yetkili Bilgi Alışveriş Kuruluşunun sorumluluğu, sadece kendisine iletilen bilgilerin sistem vasıtasıyla okutturulması ve raporlanması ile sınırlı olup, bilgilerin doğruluğu veya güncelliği bankanın veya Kaynak Kuruluşunun sorumluluğundadır. Bilgilerin doğruluğuna veya güncelliğine ilişkin talepler ve itirazlar ile güncellenmesi, düzeltilmesi, silinmesi veya değiştirilmesi talepleri çek hesabı sahibi tarafından doğrudan bilginin kaynağı olan bankaya veya kaynak kuruluşa yapılacaktır.
- (7) Karekodun ve banka tarafından verilen seri numarasının, ancak 31.12.2016 tarihinden sonra bastırılacak olan yeni çek yaprakları açısından zorunlu unsurlar olduğu belirtilmekle birlikte, eski çek yapraklarının ne zamana kadar geçerli olacağı hususunda kanunkoyucunun bir düzenleme yapmamış olması, dolayısıyla eski çek yapraklarına ilişkin olarak karşılaşılabilecek muh-

temel geçersizlik iddialarının mahkemelerdeki iş yükünü arttıracacağı ihtimalleri karşısında, konunun geçici bir hüküm ile düzenlenmemiş olması önemli bir eksikliktir. Bu eksikliğin, Çekk'ya veya TTK'ya eklenecek geçici bir hüküm ile giderilmesi yanında olurdu.

- (8) 6728 sayılı Kanun değişikliğinden önce TTK m.780'de sayılan zorunlu unsurları taşımak kaydıyla matbu çek defteri kullanılmadan düzenlenen bir çekin, geçerli kabul edileceği görüşü savunulurken, TTK m.781/1'de yer alan açık düzenleme karşısında, "karekod" ve "banka tarafından verilen seri numarası" unsurlarını içeren matbu çek yaprakları kullanılmadan düzenlenen senet, artık çek olarak nitelendirilmeyecektir.
- (9) Karekodlu çek uygulamasıyla çek üzerinde yer alan karekodun okutulması sonucu, çek hesabı sahibinin adının, soyadının veya ticaret unvanının; tacir olması durumunda ise, ticaret siciline tescil edilen yetkililerinin adının, soyadının veya ticaret unvanının açıkça görülüyor olmasının **ta-cir çeki-tacir olmayan çeki ayrımını işlevsiz mi kılacağı sorusunu akla getirmekle birlikte, çek metninde yer alan "tacir" ibaresinin üçüncü kişilerde bırakacağı olumlu etki anlamında varlığını sürdürmesinde de bir sakınca görmemek, aksine yararlı olmaya devam edeceği noktasında tereddüt duymamak gerekir kanaatindeyiz.**
- (10) TTK m.780/2-(a)'da yer alan, "Çek hesabı sahibinin adı, soyadı veya ticaret unvanı" şeklindeki ifadenin, 5941 sayılı Çekk m.2/7-(c)'de olduğu gibi, "Çek hesabı sahibi gerçek kişinin adı ve soyadı, tüzel kişinin adı" şeklinde olması daha isabetli ve yerinde olurdu. Böylece, çek hesabı sahibinin bir dernek ya da vakıf olduğu ihtimallerde "tüzel kişinin adı" ibaresi, hem "ticaret şirketlerini" hem de "derneği ve vakfı" kapsayacaktır. Bu konuda ortaya çıkabilecek her türlü tereddüdün önüne geçilebilmesi amacıyla söz konusu mevcut ibarenin "çek hesabı sahibinin adı" şeklinde olmasının daha uygun bir tercih olacağı kanaatindeyiz.

Kaynakça

- ARICI, Fatih: "Kambiyo Senetlerinde Temsilcinin Yetkisini Aşarak Kambiyo Taahhüdünde Bulunmasından Doğan Sorumluluk" Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na Armağan, 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 1999, s. 11-28.
- ARKAN, Sabih / GÖLE, Celal: "Karşılıksız Çeki Ödeyen Bankanın Keşideciden Talep Hakkı", BATİDER, C. XII, S. 2-3, Haziran 1984, s. 53-61.
- ARKAN, Sabih: *Ticari İşletme Hukuku*, 22. Baskı, Ankara 2016, s. 176.
- ASLAN, İ. Yılmaz: *Ticaret Hukuku Dersleri*, 8. Baskı, Bursa 2012.
- AYHAN, Rıza / ÖZDAMAR, Mehmet / ÇAĞLAR, Hayrettin: *Ticari İşletme Hukuku, Genel Esaslar*, 8. Baskı, Ankara 2015.
- BAHTİYAR, Mehmet: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 14. Baskı, İstanbul, Ekim 2016.
- BERZEK, Ayşe Nur: *Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri*, 10. Baskı, İstanbul 2013.
- BOZER, Ali / GÖLE, Celal: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 4. Baskı, Ankara, Mart 2015.
- DEMİRKAPI, Ertan: "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Ticari Temsilciye İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", DEÜHFD, C. 12, Özel Sayı 2010, (Basım Yılı 2012), s. 795-872.
- DOĞAN, Beşir Fatih: "5941 Sayılı Çek Kanununa Göre Yeni Çek Türleri", Terazi Hukuk Dergisi, S. 51, Kasım 2010, s. 41-61.
- DOMANIÇ, Hayri: *Karşılıksız Çek*, İstanbul 1983.
- DOMANIÇ, Hayri: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 2. Baskı, İstanbul 1975.
- ERDEM, Alper: "Çekin Zorunlu Unsurları Ekseninde Banka Çeki", Terazi Hukuk Dergisi, S. 65, Y. 7, Ocak 2012, s. 39-43.
- ERİŞ, Gönen: *Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak Poliçe-Bono-Çek-Makbuz Senedi-Varant*, Ankara 2014.
- FEYZİOĞLU, Metin: "Sözleşmeden Kaynaklanan Yükümlülükler Nedeniyle Hürriyetin Kısıtlanması -Anayasa ve Ceza Hukuku Açısından Bir İnceleme-" AİHS ve Anayasa m.38 f. 8 Açısından Ödenmeyen Para Borçlarında Yaptırımlar Sempozyumu, Ankara 1 Aralık 2001, s. 15-35.
- GÜNAY, Erhan: *Cirolu Çeklerde Yetkili Hamil*, 3. Baskı, Ankara 2015.
- HACIOĞLU, B. Caner: "Son Yasal Değişiklikler Çerçevesinde Karşılıksız Çek Keşide Etme Suçu Üzerinde Bir İnceleme", AÜEHFD, C. VII, S. 1-2, Haziran 2003, s. 129-159.
- HAFIZOĞULLARI, Zeki: "3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkındaki Kanun'un 16. Maddesinde Öngörülüş Olan Suçun Sınırları", BATİDER, S. 4, C. XIV, Y. 1988, s. 21-38.
- HELVACI, Mehmet: "Çek Kanunu Tasarısının Genel Olarak Değerlendirilmesi", BATİDER, C. XXV, S. 4, s. 229-251.
- HELVACI, Serap: *Gerçek Kişiler*, 4. Baskı, İstanbul 2012.
- İMREGÜN, Oğuz: *Kıymetli Evrak Hukuku*, İstanbul 2003.
- KARAYALÇIN, Yaşar: *Ticaret Hukuku Dersleri II. Ticari Senetler*, 4. Baskı, Ankara 1970.

- KARAYALÇIN, Yaşar: *Ticaret Hukuku I. Giriş - Ticari İşletme*, 3. Baskı, Ankara 1968.
- KAYA, Arslan / ÜLGEN, Hüseyin / HELVACI, Mehmet / KENDİGELEN, Abuzer / NOMER ERTAN, Füsün: *Ticari İşletme Hukuku*, 5. Baskı, İstanbul, 2015.
- KENDİGELEN, Abuzer / ÜLGEN, Hüseyin / HELVACI, Mehmet / KAYA, Arslan: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 10. Baskı, İstanbul 2015.
- KENDİGELEN, Abuzer: “Çek-Muhatabın Özen Borcu”, *Ticaret Kürsüsünde Onbeş Yıl (1986-2001) Hukukî Mütalâalar*, Cilt III, *Ticari İşletme-Kıymetli Evrak ve Borçlar Hukuku*, 3. Baskı, İstanbul 2006, s. 397-399 (Çek-Muhatabın Özen Borcu).
- KENDİGELEN, Abuzer: “Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Çeke İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *BATİDER*, C. XXV, S. 3, Y. 2009, s. 27-66 (Çeke İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi).
- KENDİGELEN, Abuzer: *Çek Hukuku*, 4. Baskı, İstanbul 2007 (Çek Hukuku).
- KINACIOĞLU, Naci: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 4. Baskı, Ankara 1993.
- KIRCA, İsmail: *5941 Sayılı Çek Kanunu Konferans*, Ankara 2010 (Çek Kanunu).
- KIRCA, İsmail: *Ticari Mümessillik*, Ankara 1996 (Ticari Mümessillik).
- NARBAY, Şafak / ÇELİK, Ferhat: “Süresi İçinde İbraz Edilmeyen Çekin Hukukî Niteliği”, *Legal Hukuk Dergisi*, C. 14, S. 167, Y. 2016, s. 6039-6073.
- NARBAY, Şafak: “Çek Kanununda Değişiklik Yapan 4814 Sayılı Kanundan Önce Basılan ya da Bastırılan Çeklerin Hukukî Durumu Hakkında Bir Değerlendirme”, *BATİDER*, C. XII, S. 2, Y. 2003, s. 95-113.
- NARBAY, Şafak: “5941 Sayılı Çek Kanununun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Bunların Değerlendirilmesi”, *Terazi Hukuk Dergisi*, S. 43, Y. Mart 2010, s. 65-97.
- NARBAY, Şafak: “Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Kıymetli Evrak Hukuku Kitabında Yapılan Düzenlemeler ve Değişiklik Önerilerimiz”, Prof. Dr. İrfan Başbuğ Anısına Armağan, İzmir 2005, s. 173-222 (*Kıymetli Evrak Hukuku Kitabında Yapılan Düzenlemeler ve Değişiklik Önerilerimiz*).
- NARBAY, Şafak: “Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı’na Sunulan Yeni Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ile İlk Tasarının Kıymetli Evrak Kitabı Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. I, S. I, Y. 2006, s. 242-261.
- NARBAY, Şafak: *Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı*, 2. Baskı, İstanbul 1999.
- ÖZDEMİR, Hayrunnisa: *Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması*, Ankara 2009.
- ÖZGENÇ, İzzet: *Çek Hukuku*, 4. Baskı, Ankara 2010.
- ÖZTAN, Fırat: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 2. Baskı, Ankara 1997.
- POROY, Reha / TEKİNALP, Ünal: *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları Çek Kanununun Yorumu ile*, 21. Baskı, İstanbul 2013.
- PULAŞLI, Hasan: *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları*, 4. Baskı, Ankara Ekim 2015.
- REİSOĞLU, Seza: *Çek Hukuku*, Ankara 2011.
- ŞENER, Oruç Hami: *Ticari Temsilci ve Ticari Temsil Yetkisi*, 1. Baskı, Ankara 2015.
- TEKİL, Fahiman: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 2. Baskı, İstanbul 1994.
- TEKİL, Müge: *Çekte Muhatab Bankanın Hukukî Sorumluluğu*, İstanbul 1997.
- TEKİNALP, Ünal: “Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısının İleri Keşide Tarihli Çeklere İlişkin Sisteminin Değerlendirilmesi”, *Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu Bildiriler-Tartışmalar-Panel*, Ankara 12 Ocak 2002, s. 43-48 (*İleri Keşide Tarihli Çekler*).
- TEKİNALP, Ünal: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Ankara Barosu İşbirliği ile Düzenlenen “5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli Açılış Konuşması, 26 Mart 2010 (Çek Kanunu Paneli).
- TEOMAN, Ömer: “Çek Hukukunda 5838 Sayılı Yasa ile Yapılan Değişiklikler”, *Tüm Makalelerim*, Cilt III: 2002-2010, İstanbul 2010, s. 143-152.
- TEOMAN, Ömer: “Çekle İşleyen Mevduat Hesabı”, *Yaşayan Ticaret Hukuku Hukukî Mütalâalar*, Cilt I: 1982-1991, 2. Baskı, İstanbul 2011, s. 1236-1237.
- TEOMAN, Ömer: “Ticir Yardımcıları”, *Tüm Makalelerim*, Cilt III: 2002-2010, İstanbul 2010.
- TEOMAN, Ömer: *Yaşayan Ticaret Hukuku Hukukî Mütalâalar*, Cilt I: 1982-1991, 2. Baskı, İstanbul 2011.
- TOPÇUOĞLU, Metin: “Yeni Çek Kanunu Çerçevesinde Çeklerde Gerçek Kişilerin Temsili ve Temsilin Sonuçları”, *BATİDER*, S. 4, C. XXVI, Y. 2010, s. 135-154.
- YASAN, Mustafa: “6273 Sayılı Çek Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun’un İncelenmesi”, *BATİDER*, C. XXVIII, S. 2, Y. 2012, s. 95-137.
- YILDIZ, Şükrü: “4814 Sayılı Çek Kanunu’nun Çekin Zorunlu Unsurlarına Etkisi ve Ortaya Çıkabilecek Bazı Sorunlar”, *Makalelerim 1988-2007*, Ankara 2008, s. 331-337.
- YILDIZ, Şükrü: “5941 Sayılı Çek Kanunundaki Etkin Pişmanlık Hükümünün Çek Tazminatına Etkileri”, *EÜHFD*, C. XIII, S. 3-4, Aralık 2009, s. 153-160.

İnternet Kaynakları

- <http://www.anayasa.gov.tr/icsayfalar/kararlar/kbb.html> (Erişim tarihi: 24.11.2016).
- <http://www.kkb.com.tr>
- <http://www.mersis.info/> (Erişim tarihi: 25.11.2016).
- <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/> (Erişim tarihi: 25.11.2016).
- http://www.nvi.gov.tr/Hakkimizda/Projeler,Mernis_Genel.html?pageindex=3 (Erişim tarihi: 25.11.2016).
- <http://www.resmigazete.gov.tr/> (Erişim tarihi: 25.11.2016).
- <https://www.findeks.com/blog/karekodlu-cek-sistemi-hayatimizda-neyi-degistirecek> (Erişim tarihi: 25.11.2016).
- <https://www.findeks.com/urunler/cek-endeksi> (Erişim tarihi: 25.11.2016).
- <https://www.riskmerkezi.org/tr/risk-merkezi/hakkında/8> (Erişim tarihi: 24.11.2016).
- https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc007/karartbmmc007/karartbmmc00700471.pdf (Erişim tarihi: 24.11.2016).